אמרי שמואל

פרשת ואתחנן

פניני תורה ומוסר מדרש והלכה
על פרשת השבוע

נערך ונילקט מתוך השיעור השבועי
מפי בנו של קדושים האדמו"ר
הרב **שמואל שמעון טולידאנו** שליט"א

יו"ל ע"י בית המדרש מוסדות התורה והחסד **"בית מאיר"**
ע"ש כ"ק מרן האדמו"ר הצדיק הגה"ק רבינו **מאיר אבוחצירא** זיע"א
אשדוד תשפ"א

©
כל הזכויות שמורות
למכון להוצאת ספרים
שעל ידי מוסדות התורה והחסד
"בית מאיר"
ע"ש כ"ק מרן האדמו"ר הצדיק
הגה"ק רבינו **מאיר אבוחצירא** זיע"א
רחוב העצמאות 39
רובע הסיטי אשדוד
מייל : sisat2@gmail.com
לפרטים: 058-4150707

כל המעוניין להקדיש את החוברת להצלחה, לרפואה או לעלוי נישמת,

ניתן לפנות ל:058-4150707

לקבלת החוברת

במייל או בוואצפ, ניתן לשלוח הודעה

במייל- sisat2@gmail.com | בווצאפ: 058-4150707

ואלה יעמדו
על הברכה

חוברת זו מוקדשת

לברכתו ולהצלחתו של

אליהו איטח הי"ו **בן סברינה**

ולברכתם ולהצלחתם של ילדיו

הילה בת רינת שתח"י

אלעזר בן רינת הי"ו

ישי בן רינת הי"ו

שהקב"ה ימלא כל מישאלות ליבם לטובה ולברכה,
ויזכו לבריאות איתנה ופרנסה טובה, שפע ברכה מזל
והצלחה בכל מעשה ידיהם, אמן.

מוקדש לעלוי נשמת

יאיר איטח ז"ל **בן רינת** שתח"י

ת.נ.צ.ב.ה.

שבת נחמו

נמצאים אנחנו אחרי תשעה באב, ומאחרי תשעה באב מתחיל זמן של נחמה, ולכן השבת הקרובה נקראת "שבת נחמו" על שם ההפטרה שאנו קוראים בה (ישעיהו מ א) "נחמו נחמו עמי יאמר אלוקיכם", שהקב"ה בכבודו ובעצמו מנחם את עם ישראל שאף על פי שעדיין לא הגיעה הגאולה בפועל מכל מקום תהיו חזקים כי הגאולה בפתח.

ושואל המגיד מדובנא (בפירושו לרות ב יג) מדוע כתוב את המילה נחמו פעמיים "נחמו נחמו עמי"?

אלא מבאר המגיד מדובנא משל למה הדבר דומה לשני אנשים שנטשו את נשותיהם ונסעו למרחקים. האחד - הלך מחמת דוחקו לבקש לו מחיה לפרנסתו, והשני היה עשיר גדול, אבל אשתו היתה אשת מדנים ולכן עזב אותה והלך לארץ מרחקים יחד עם העני. ויהי כי ארכו להם הימים ולא היה לנשותיהם שום ידיעה מהם מרוב הדרך, הלכו הנשים לדרוש את פי הסוחרים המחזרים בעיירות אולי יש להם ידיעה מבעליהן, והנה בא סוחר אחד ובישר לשתיהן: ראיתי את בעליכן ודיברתי עמהם וגם נתנו לי אגרות אליכן. הנשים ביקשו שיתן להם את האיגרות, אך הוא אמר להן שאין לו פנאי כעת לחפש את המכתבים והבטיח שלמחרת יתן להם המכתבים אשת העשיר הלכה לביתה בשמחה, אבל אשת העני הפצירה בו מאד שיחפש אחר האיגרת ויתן לה.

שאל אותה הסוחר: מדוע את מפצירה בי יותר מחברתך ששמחה והלכה לביתה?!

ענתה האשה: יש הבדל רב ביני לבין חברתי, היא יושבת בביתה שלוה כי הון ועושר בביתה והסיבה שבעלה עזב אותה היה מחמת ריב וקטטה שהיו ביניהם, וכל דאגתה היא שמא בעלה עדיין כועס עליה, ולכן עתה ששמעה שבעלה שלח לה איגרת, די לה במה שנודע לה שבעלה חפץ בה וישוב אליה, אבל אני, עניה וחסרה, משתוקקת מאד לדעת מה כותב בעלי, האם כבר מצא לו מקור פרנסה?

ולכן כתוב פעמיים נחמו, נחמו. אחד שעמ"י כל דאגתם ואבלם הוא רק על מה שמבזים אותנו הגויים וחזקו עלינו דבריהם לאמר נואש לתקותנו

פרשת ואתחנן

חלילה כי עזב ה' אותנו לעולם ח"ו ולא יוסיף לרצות עוד, ואם כן די לנו במה שאמר הנביא שהקב"ה בקש ממנו שינחם אותנו ובצרותינו לו צר, ואין לנו נחמה גדולה מזו אחרי שי־דענו שלא כלו רחמיו ממנו וחביבו־תיה עדיין גבן. ומה צורך לנו לשמוע עוד נוסח הנחמה, וזהו נחמו נחמו עמי יאמר אלהיכם כלומר נחמו במה שאמר ה' אלי לנחם אתכם ודי לכם נחמה כזו אחרי אשר לא תיראו עוד חרפת מחרף ומגדופתם בל תחתו.

והדבר השני הקב"ה מנחם את עם ישראל ואומר לבני ישראל אל תהיו בצער כי בסוף תבוא הגאולה ותמ־צאו נחמה, ולא רק שהגאולה תבוא אלא הגאולה היא קרובה.

והנביא בהפטרה אומר (ישעיהו מ כו) "שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה" שעל ידי שתסתכלו לשמים ותבי־נו שהקב"ה הוא האלוקים ותתחזקו באמונה בהקב"ה שאין עוד מלבדו מיד תבוא הגאולה.

פרשת ואתחנן
נגזר על משה שלא להיכנס לא"י

בעזרת השם בשבת קודש הקרובה אנחנו נקרא בתורה בפרשת ואתחנן, ושם התורה הקדושה מלמדת אותנו כמה גדול כוחה של תפילה, ואומרת לנו התורה (דברים ג כג) "ואתחנן אל ה' בעת ההיא לאמר".

התכלית של כל הארבעים שנה שהיו בני ישראל במדבר היתה רק כדי שבסוף יזכו להיכנס לארץ ישראל, ואנחנו רואים בתורה שכמה ימים לפני שבני ישראל היו אמורים להיכנס לארץ ישראל, הקב"ה מודיע למשה רבינו שהוא לא יכנס לארץ ישראל.

ומשה רבינו הרגיש שזה גזירה קשה ביותר, מכיון שבמשך כל הארבעים שנה שהיו בני ישראל במדבר כל המטרה שלהם היתה שיזכו להיכנס לארץ ישראל, וכשרואה כך משה רבינו, מה הוא עושה? מתפלל להקב"ה שיבטל את הגזירה.

משה רבינו התפלל חמש מאות וחמש עשרה תפילות

ואומרים חז"ל (ילקוט שמעוני תורה פרשת וילך רמז תתקמ) שמשה רבינו התפלל חמש מאות וחמש עשרה תפילות כמנין "ואתחנן", ואתחנן בגמטריא חמש מאות וחמש עשרה.

עד שהקב"ה אמר למשה רבינו (דברים ג כו) "רב לך אל תוסף דבר אלי עוד בדבר הזה", הקב"ה מבקש ממשה אל תוסיף להתפלל יותר, כי אם תתפלל עוד תפילה אחת, אני יהיה מוכרח לקבל את התפילה שלך, ואתה תיכנס לארץ ישראל, אבל אני לא רוצה שתיכנס לארץ ישראל, ולכן בבקשה ממך אל תוסיף להתפלל עוד.

גדולה תפילה יותר ממעשים טובים

הגמרא במסכת ברכות (לב ב) אומרת אמר רבי אלעזר גדולה תפילה יותר ממעשים טובים, שאין לך גדול במעשים טובים יותר ממשה רבינו, ובכל זאת לא נענה משה רבינו אלא בתפילה, שאמר לו הקב"ה (דברים ג כו) "רב לך אל תוסף דבר אלי עוד בדבר הזה", ומשמע שאם היה מוסיף משה

רבנו עוד תפילה אחת היה נכנס לארץ ישראל.

הרוצה שתפילתו תתקבל יבקש בלשון ואתחנן

וכתוב במדרש רבה (דברים רבה ב א) א"ר יוחנן עשרה לשונות נקראת תפלה ואלו הן, שועה, צעקה, נאקה, רנה, פגיעה, ביצור, קריאה, ניפול, ופילול, ותחנונים, וכו' ומכולן לא נתפלל משה אלא בלשון תחנונים, אמר רבי יוחנן מכאן אתה למד שאין לבריה כלום אצל בוראו שהרי משה רבן של כל הנביאים לא בא אלא בלשון תחנונים, שיש עשר לשונות תפילה והגדולה שבכולן לשון תחנונים" שפירושה מתנת חינם", רואים מכאן עצה טובה לאדם שרוצה שתפילתו תתקבל בקלות בשמים שיבקש בלשון ואתחנן שפירושה מתנת חינם ולא ירגיש שמגיע לו משהו אז תפילתו תתקבל.

משה רבינו אינו מבקש אלא מתנת חינם

ועוד כתוב ברש"י (דברים ג כג) ואתחנן אל ה', משה רבינו אמר רבונו של עולם אין אני מבקש אלא מתנת חינם, אע"פ שהיה בידו הרבה מצוות הרבה מעשים טובים, כלומר משה רבנו שעשה כל-כך הרבה מצוות ומעשים טובים בחייו אינו עומד בתפילה ואומר - ריבונו של עולם ראה את כל המעשים הטובים שעשיתי ובזכותם תשמע לתפילתי - אלא הוא מבקש מתנת חינם כאומר אינך חייב לי כלום ואם תשמע תפילתי זה בחסד ולא בזכות. וכך הטבע בעולם שאם בא עני ומדבר בלשון תחנונים כמ"ש (משלי יח כג) תחנונים ידבר רש, בעל הבית יותר משתכנע לשמוע בקולו ולתת לו צדקה, כך שיהודי עומד בתפילה ואינו מבקש בזכות מעשיו הטובים שעשה, אלא אומר רבש"ע אתה לא חייב לי כלום, אבל תעשה איתי מתנת חינם, וכמו שאנחנו אומרים בתפילה "שוועת עניים אתה תישמע, צעקת הדל תקשיב ותושיע".

המיוחד בתפילת העני העניוה

וכן דוד המלך אומר בתהילים (קב א) "תפילה לעני כי יעטוף ולפני ה' ישפוך שיחו", והכוונה היא שיש היכל בשמים שהוא הכי קרוב להשם יתברך, ואותו היכל נקרא לפני ה',

והתפילה של העני היא עולה הכי קרוב להקב"ה. ומה הזכות של העני שזוכה שתפילתו מגיעה כל כך קרוב להשם יתברך?

אלא כי הוא מתפלל מתוך ענווה ושפלות שמרגיש שלא חייבים לו כלום ואינו מבקש אלא מתנת חינם.

אוהב מצוות לא ישבע מצוות

ולמה משה רבינו השתוקק כל כך להיכנס לארץ ישראל?

אלא יבואר על פי דברי הגמרא (מכות י א) שאומרת על הפסוק (קהלת ב ט) "אוהב כסף לא ישבע כסף", אמר רבי יצחק, אוהב מצוות לא ישבע מצוות, זה משה רבינו, שהתורה ציותה לבנות ערי מקלט, שמטרתם להציל אדם שרצח בשגגה את חבירו, כדי שגואל הדם לא יפגע בו, התורה ציותה שיכנס לערי מקלט, ושם אין רשות לגואל הדם להיכנס ולהורגו, והתורה אמרה שאי אפשר להיכנס לערי מקלט ולהינצל מגואל הדם עד שיבנו ערי מקלט בארץ ישראל. ומ"מ משה רבינו עשה שלוש ערי מקלט בעבר הירדן, ולמרות שידע שאי אפשר להשתמש בהם, ומה טעם הוא בנה אותם?

אלא משה רבינו הוא אוהב מצוות לא ישבע מצוות, ולכן הוא עשה שהכל יהיה מוכן שברגע שיכנסו לארץ יהיה להם ערי מקלט.

וכן אצלינו אומר המדרש מכיון שיש מצוות שאפשר לקיים אותם רק בארץ ישראל שזה "מצוות התלויות בארץ" כמו מצוות ערלה, ומצוות שמיטה, ומשה רבינו השתוקק לזכות לקיים אותם, ואף על פי שהיו בידיו של משה רבינו הרבה מאוד מצוות, אבל מי שאוהב מצוות אף פעם לא שבע ממצוות.

אם משה היה נכנס לא"י בית המקדש לא היה נחרב

ולמה הקב"ה לא רצה שמשה רבינו יכנס לארץ ישראל, עד שהיה הקב"ה צריך לבקש ממשה רבנו שיפסיק להתפלל?

אלא מבארים על פי דברי הגמרא (סוטה ט א) שדורשת על הפסוק (תהלים לג א) "לישרים נאוה תהילה" שכל מה שהצדיק עושה זה קיים לנצח, אמר הקב"ה אם משה רבינו יכנס לארץ

ישראל, הוא יבנה את בית המקדש, ובית המקדש יהיה קיים לעולם, ואם בני ישראל יכעיסו את בורא עולם הקב"ה יוציא את חמתו וכעסו על עם ישראל.

וראה הקב"ה שבני ישראל עתידים לעבור עבירות, לכן התעקש הקב"ה שמשה רבינו לא ייכנס לארץ ישראל כדי שיוכל הקב"ה להוציא את הכעס שלו על בית המקדש, על עצים ואבנים ולא על בני ישראל, כי אם משה ייכנס ויבנה את בית המקדש הקב"ה לא יוכל להחריב את בית המקדש והקב"ה יוציא את כעסו על עם ישראל.

אסור לאדם לעולם להתייאש מן התפילה

ואומרים רבותינו ז"ל שממשה רבינו אנחנו לומדים, שאסור לאדם לעולם להתייאש מן התפילה, שאפילו אדם יתפלל ולא נענה לא יתייאש, אלא ימשיך להתפלל, כמו שעשה משה רבינו שהתפלל 100 תפילות ולא נענה, ולא התייאש, והתפלל 200 תפילות ולא נענה, ולא התייאש, אלא המשיך להתפלל עד שהתפלל 515 תפילות, והקב"ה א"ל רב לך, אל תוסיף להתפלל עוד, כי עוד תפילה אחת אתה כבר תיכנס לארץ ישראל.

רק אחדי ארבעים יום אמר לו הקב"ה סלחתי כדבריך

הגמרא אומרת שמשה רבינו עלה למרום כדי להתפלל להקב"ה שימחל ויסלח לעם ישראל על שחטאו בחטא העגל ועבדו עבודה זרה, ומשה רבינו התפלל יום ועוד יום ולא נענה עד שבסוף אחרי ארבעים יום נענה ואמר לו הקב"ה (במדבר יד כ) סלחתי כדברך, לומדים אנו מכאן שלעולם לא יתייאש יהודי מתפילה, ואפילו אם רואה שלא התקבלה תפילתו ימשיך יוסיף עוד ועוד להתפלל, כי תפילה ועוד תפילה מצטרפת לחבירתה.

חנה לא התייאשה מן התפילה למרות שלא נענתה

בנביא בספר שמואל מסופר על חנה האמא של שמואל הנביא שהיתה עקרה במשך תשע עשרה שנים, אבל היא לא התייאשה מן התפילה כמו שכתוב (שמואל א א יב) "ויהי כי

הרבתה להתפלל", ולא סתם שהיא לא התייאשה מלהתפלל והמשיכה להתפלל בכדי לצאת ידי חובה, אלא היא הרבתה להתפלל. ולכן לבסוף נפקדה בבן ואומר הירושלמי (ברכות פ"ד ה"א) מכאן שכל המרבה בתפלה נענה.

רואים מכאן שאסור לאדם לעולם להתייאש מן התפילה, וגם אם רואה שהוא יתפלל ולא נענה שידע שיש מקום בשמים שהקב"ה שומר את התפילות שהתפלל ותפילה ועוד תפילה מצטרפת לחברתה ולא הולכת לאיבוד ח"ו, וכמו שכתוב במדרש (דברים רבה ב יב) ואמר רבי חייא רבה כתיב (תהלים כז יד) "קוה אל ה' חזק ואמץ לבך וקוה אל ה", הוי מתפלל וחוזר ומתפלל ויש שעה שיתנו לך, אפילו התפללת ולא נענית אל תתייאש אלא תמשיך לקוות אל ה'.

וכמו שכתוב בספר איוב (יד יט) "אבנים שחקו מים", כי האבן היא קשה והמים הוא רך, אבל אם המים יורדים על האבן בתמידיות, טיפה ועוד טיפה ועוד טיפה, בסוף המים עושים חור באבן, כך תפילה ועוד תפילה עד שבסוף נפתחים שערי שמים, אבל לעולם לא יתייאש מן התפילה.

הסיבות שהתפילה לא מתקבלת

הסיבות שהתפילה לא מתקבלת כי לפעמים הקב"ה שומר את התפילה לזמן הראוי ביותר, כי רק הקב"ה יודע, מתי זה הזמן הראוי של הברכה, לפעמים אנחנו חושבים שעכשיו זה הזמן, אבל הקב"ה הוא יודע באמת, מתי הזמן הראוי באמת לברכה.

ולפעמים יש דברים שאדם מאוד רוצה להשיג אותם בעולם הזה לפעמים זה זיווג מסוים או פרנסה מסוימת, והאדם חושב שאם ישיג אותם זה הברכה שלו, וזה הדבר הכי טוב בשבילו, אבל באמת זה לא טוב בשבילו, וזה לא ברכה בשבילו, וכמה פעמים במהלך החיים של האדם, אדם חושב הדבר הזה זה הדבר הטוב ביותר בשבילי, ואחרי שעובר זמן הוא רואה שבדיוק הפוך מה שחשבת שהוא טוב בשבילך הוא הכי רע בשבילך.

ולכן אמרו חז"ל שיהודי בא להתפלל, תמיד יוסיף בתפילה ובבקשה שלו, לפני בורא עולם, רבונו של עולם, אם זה לטובה תשמע ותקבל את

התפילה שלי, אבל אם הדבר הזה זה לא לטובתי, אל תקבל את התפילה שלי.

הגמרא אומרת ששלמה המלך סיים לבנות את בית המקדש הוא התפלל, וביקש מהקב"ה רבונו של עולם, אם יבוא יהודי ויבקש דבר, ואתה בורא עולם רואה שהדבר הזה, זה לרעתו, ולא לטובתו, אל תקבל את התפילה שלו, כי יהודי גם שרואה שהבקשה שלו לא התקיימה, יש לו אמונה בבורא עולם, אבל אמר שלמה המלך להקב"ה, אבל אם יבוא גוי ויביא קורבן ויבקש ממך בקשה, מיד תקבל את הבקשה שלו, אפילו שזה לרעתו, כי גוי אין לו אמונה חזקה בבורא עולם, ואם יראה שהביא קורבן ולא התקיים בקשתו, הוא יכפור בבורא עולם.

כוחו של יהודי זה בפה בכח התפילה

ואומרים רבותינו ז"ל שכוחו של יהודי, זה בפה, בכח התפילה, כי ביהודי יש נשמה קדושה, והנשמה שוכנת בכח הדיבור, ולכן, הכח של עם ישראל הוא דוקא בדיבור, כי בו שוכנת הנשמה, וכן תירגם אונקלוס את הפסוק (בראשית ב ז) "ויהי האדם לנפש חיה" לרוח מדברת שבכח הדיבור, אדם נבדל משאר הבעלי חיים, וכך אומר הנביא (ישעיהו נא טז) "ואשים דברי בפיך לנטוע שמים וליסד ארץ" שבכח הדיבור יהודי יכול לברות עולמות.

תפילה זה כמו יסוד של בניין

תפילה זה כמו יסוד של בנין, כמה שהיסודות חזקים, הבנין יותר חזק, לעומת זאת, אם אין היסודות חזקים, הבנין רעוע, ומה היסודות של כל יהודי זה התפילה.

והיסוד של הברכה בעולם הזה, זה תפילה להתפלל על כל דבר, ואפילו על הדבר הקטן ביותר, יתפלל עליו, שכל מה שבא לאדם, בזכות התפילה, יש בו ברכה לאורך זמן, ולכן התנאים הקדושים אפילו לפני שהיו יוצאים לשוק לקנות דבר הפשוט ביותר היו מתפללים להקב"ה שיזמין להם דבר טוב.

יהודי לא יכול להשיג דבר בלי תפילה

ואומרים רבותינו ז"ל דע לך שיהודי

לא יכול להשיג שום ברכה בעולם הזה בלי תפילה, וכל מה שאדם משיג בלי תפילה אין לזה קיום לאורך זמן. כמה אנשים היתה להם ברכה גדולה מאוד, אבל הם לא התפללו ולא ביקשו קודם, ולכן הם מדברים על הברכה בלשון עבר, פעם כך וכך היה לנו, וכל זה בגלל שלא התפללו קודם.

הפתרון לכל בעיה זה התפילה

התורה הקדושה מלמדת אותנו שהפתרון לכל בעיה בעולם הזה, זה תפילה שיהודי יתפלל ויבקש מבורא עולם, הקב"ה שומע אותך תבקש ממנו, חז"ל (יבמות סד עמוד א) אומרים ש"הקב"ה מתאווה לתפילתן של ישראל", ולפעמים בגלל שיהודי לא מתפלל להקב"ה, מה עושה הקב"ה שולח ליהודי בעיה או צרה כדי שיזכור את אבא שבשמים, שיזכור שצריך להתפלל, לכן אמרו חז"ל בגמרא (סנהדרין מד ב) לעולם יקדים אדם תפילה לכל צרה.

בכח התפילה לשנות את הטבע

החפץ חיים כותב, דע לך, שיסוד האמונה בבורא עולם, זה להאמין שבכח התפילה לשנות את הטבע, אפילו אדם חולה והרופאים אומרים לו שאין לו רפואה למחלה שלו, או שאומרים לאישה אין לך סיכוי שיהיה לך ילדים, אבל אם יהודי מתפלל בעומק הלב, ומוריד דמעות ומדבר עם אבא שבשמים, יש כח אפילו ליהודי פשוט לשנות את הטבע, לשנות את המציאות, בכח התפילה.

בכל מצב אל ימנע עצמו מן הרחמים

ואומרים רבותינו ז"ל (ברכות י א) שאפילו חרב חדה מונחת על צווארו של האדם אל ימנע עצמו מן הרחמים, ואומר רבינו החפץ חיים שאדם יתאר לעצמו שעמד לדין לפני מלך, ונגזר דינו למוות, והגיש ערעור ולא לא נתקבל, והגיע היום שבו מוצאים אותו להורג, וכבר באו, ולקחו אותו, לפני המלך, כדי להוציא אותו להורג, ולקחו את הסכין, וחידדו את הסכין, אדם כזה כמה יש בינו לבין המוות, כחוט השערה, כבר הכל מוכן, בשכל ובהגיון אין סיכוי שיוכל להינצל, ובכל זאת באו ואמרו חז"ל כל זה שייך לגוי, אבל יהודי אפילו שכבר החרב חדה

מונחת על צווארו אל ימנע עצמו מן הרחמים.

חזקיהו המלך וכה בחיים בזכות התפילה

על מעלת התפילה למדים אנו מהגמרא בברכות (י א) שמספרת שהקב"ה הביא יסורים על חזקיהו המלך ונפל למשכב, שלח הקב"ה את ישעיהו הנביא לבקרו, והוא אמר לו (ישעיה לח א) "כה אמר ה' צו לביתך כי מת אתה ולא תחיה", מת אתה בעולם הזה ולא תחיה לעולם הבא, אמר לו חזקיהו המלך מדוע נגזר עלי הגזרה הזאת? אמר לו משום שלא עסקת בפריה ורביה, ענה לו חזקיה משום שראיתי ברוח הקודש שיצא ממני בנים לא טובים, אמר לו בסתרים של הקב"ה מה לך להיכנס, עשה מה שאתה מצווה והקב"ה יעשה את שלו.

אמר לו עכשיו תביא לי את הבת שלך, אפשר הזכות שלי ושלך יגרום שיצאו ממנו בנים טובים. אמר לו ישעיהו כבר נגזרה עליך הגזירה, אמר לו חזקיהו המלך כלה נבואתך וצא כך מקובלני מבית אבי "אפילו חרב חדה מונחת על צווארו של אדם אל ימנע עצמו מן הרחמים", ומיד כתוב בפסוק (שם ב) "ויסב חזקיהו פניו אל הקיר ויתפלל", מהו אל הקיר? מלמד שהתפלל מקירות ליבו. ואכן תפילתו הועילה לו ולא די שלא מת אלא אף האריכו את חייו ב-15 שנה, וחזקיהו אמר להקב"ה תן לי סימן שקיבלת את התפילה שלי, והקב"ה נתן לו סימן והשמש לא שקעה באותו יום, ומלך בבל היה קם כל יום בשעה מסוימת ואותו יום שהשמש לא שקעה חשב שעבדיו נתנו לו לישון יום וחצי, וכשקם התחיל לכעוס על עבדיו אמרו לו עבדיו לא ישנת יום וחצי, אלא האלהים של חזקיה המלך עשה היום הזה שני ניסים, א. ריפא את חזקיהו ב. העמיד את השמש וכששמע כך שלח איגרת כבוד לחזקיהו המלך, ואומר הזוהר הק' עד חזקיהו המלך כל מי שהיה חולה ונגזר עליו מיתה היה מת ולא היה לו תקנה, ומזמן חזקיהו המלך והלאה אפילו נגזר על האדם חולי ומיתה בכח התפילה לבטל הגזירה.

הקב"ה שומע תפילה שבוקעת מתוך הלב

ודרשו חז"ל (תענית ב א) על הפסוק

(דברים יא יג) "ולעבדו בכל לבבכם" איזוהי עבודה שהיא בלב? הוי אומר זו תפילה שהיא עיקר עבודתה בלב.

כל השערים בשמים ננעלו חוץ משערי דמעה

הגמרא אומרת (בבא מציעא נט א) מיום שחרב בית המקדש כל השערים בשמים ננעלו חוץ משערי דמעה, שכל מה שיהודי מתפלל לבורא עולם מתוך תחנונים ודמעות, מיד הקב"ה מושיע אותו, שנאמר (איכה ג ח) "שמעה ה' תפילתי ואל דמעתי אל תחרש".

הגמרא אומרת (בבא בתרא קכג א) שלאה בתו של לבן, היתה סבורה לעלות בגורלו של עשיו, שהיו הבריות אומרות שני בנים לרבקה ושתי בנות ללבן, הגדול לגדולה והקטן לקטנה, הגדול עשיו לגדולה ללאה, והקטן יעקב לקטנה לרחל. ולאה היתה שואלת על עשיו מה מעשיו צדיק או רשע, והיו אומרים לה רשע גדול, אבל לאה היתה צדקת והיתה בוכה עד שנשרו ריסי עיניה והיתה בוכה ומתפללת לה' שלא תיפול בחלקו של עשיו הרשע, לכן כתוב (בראשית כט יז) ועיני לאה רכות. ואכן תפילתה התקבלה והיא נישאת ליעקב.

ומכאן אתה למד שתפילה מתוך דמעה יש לה כח גדול מאוד, שהרי לאה היתה אמורה ליפול בחלקו של עשיו, אבל מפני שהתפללה לה' מתוך דמעות, לא רק שלא התחתנה עם עשיו, אלא התחתנה עם יעקב לפני רחל, כדי להראות לך כמה גדול כח של תפילה מתוך דמעות.

על נהרות בבל שם ישבנו גם בכינו

המדרש אומר שבית המקדש נחרב ובני ישראל הלכו לגלות וכשהגיעו לבבל ישבו התחילו לבכות על חורבן בית המקדש כמו שאמר דוד המלך בתהילים (קלז א) "על נהרות בבל שם ישבנו גם בכינו גם בזוכרנו את ציון", ואומר המדרש שאמר להם ירמיה הנביא שוטים שכמותכם, עכשיו אתם בוכים על חורבן בית המקדש? עכשיו כבר מאוחר, אילו הייתם רק מורידים דמעה אחת קודם, לא הייתם הולכים לגלות, ובית המקדש לא היה נחרב, אבל עכשיו כבר מאוחר, עם ישראל לא בכו ולא התפללו, והיו קשי עורף, והנביא הזהיר אותם תחזרו בתשובה ותתפללו לה' שיבטל את הגזירה, אבל הם לא שמעו, ובסוף בית המקדש

נחרב, והלכו בגלות ורק נזכרו לבכות ולהתפלל להקב"ה.

ה' מקבל תפילתו בגלל שמרבה בתפילתה

כתוב בספר חסידים (אות קל) וזו לשונו, יש אדם שאינו זכאי שיקבל המקום תפילתו אלא בעבור תוקף תחנונים ודמעת עיניו אשר תמיד בוכה ומתחנן, אף על פי שאין בידו זכות ומעשים טובים מקבל הקב"ה תפילתו ועושה חפצו. עד כאן דבריו.

כיצד יש להתפלל כדי שתתקבל התפילה לפני הבורא?

בספר מאיר עיני ישראל מובא שסיפר הגה"צ רבי חיים חייקין זצ"ל ראש ישיבת "עקסלבן" בצרפת ומתלמידי החפץ חיים: שבאחד הימים הגיע יהודי מתושבי ראדין לבית החפץ חיים לבקשו שיעתיר בתפילה עבור דבר מה שהיה זקוק לו לישועה. אמר לו החפץ חיים: האם אתה עצמך כבר התפללת על הענין? ענה לו האיש: כן כבר התפללתי, לך נא והבא לי מביתך את ספר התהלים שבו התפללת, אמר החפץ חיים ליהודי שהתגורר במרחק לא רב מבית החפץ חיים, הלך הלה ושב כעבור זמן קצר כשספר התהלים בידו. נטל החפץ חיים את הספר מידו פתחו ודפדף בו אחת הנה ואחת הנה ואמר לאיש: זה נקרא להתפלל? אני אראה לך תהילים שמתפללים בו!

ניגש מרן על אף זקנותו הרבה אל ארון הספרים שבחדרו, טיפס על גבי הכיסא והוריד מלמעלה ספר תהילים ישן והגישו אל היהודי הלז כשהוא פותח את דפי הספר ומצביע לו על הדפים הצהובים המיושנים ועל כתמי הדמעות המרובים שמפוזרים בו לרוב. תהלים הספוג בדמעות טהורות ואמר לו זה ספר התהלים בו התפללה אמי עליה השלום. תראה, אתה רואה את הדפים? את הדמעות? זה נקרא להתפלל כך מתפללים!

והגמרא מספרת על רבי הקדוש שבזמן שהיה חולה מאוד, כל עם ישראל עמדו מחוץ לבית של רבי והתפללו לרפואתו, ואמר רבי לבני הבית שגם אם יראו שהוא ימות, שלא יספרו לאף אחד, אלא שיחשבו שהוא עדיין חי וימשיכו להתפלל, כי בכח התפילה אפילו להחיות מתים.

דניאל ניצל בזכות

התפילה

מסופר בנביא על דניאל איש חמודות, שהמלך דרוויש מינה אותו להיות שר גדול, מעל כל השרים, והשרים שנאו אותו שנאה גדולה, וקינאו בו קינאה גדולה, והיו מחפשים להמציא עליו עלילות ולא היו מצליחים, עד שבאו למלך ואמרו שהמלך יגזור גזירה כדי שיתחזק מלכותו, שכל בקשה או תפילה שאדם יתפלל הוא יתפלל רק למלך לבדו, ולא לשום עבודה זרה, ודניאל היה לו חדר בעליית הגג ושם היה ממשיך להתפלל להקב"ה, ובאו היועצים של המלך ששנאו את דניאל איש חמודות, וביקשו להשליך אותו לגוב האריות, והמלך לא ידע מה לעשות, כי הוא היה אוהב את דניאל אהבה גדולה, אבל לא היתה למלך ברירה, מכיון שהמלך גזר אין מה לעשות, הניחו את דניאל בבור עם האריות, והקב"ה עשה לו נס, וירד אריה מן המרכבה העליונה בשמים, והיה שואג שאגות גדולות, ומרוב השאגות כל אותם אריות פחדו, ולא זזו ממקומם, וכך ניצל דניאל מכח התפילה, כי התפילה יש לה כח גדול מאוד.

כל הניסים האלו לא באו אלא על ידי תפילה

ואומרים רבותינו ז"ל שכל הניסים שעשה הקב"ה לעם ישראל, וכל הניסים שעושה הקב"ה לעם ישראל, וכל הניסים שיעשה הקב"ה לעם ישראל, כל הניסים האלו לא באו אלא על ידי תפילה, שעם ישראל יתפללו להקב"ה וכך היה ביציאת מצרים, שבשעה ששמע הקב"ה את בני ישראל צועקים ומתפללים אליו מיד הוציאם ממצרים כמו שכתוב (שמות יד י) "ויצעקו בני ישראל אל ה'" ומיד כתוב (שמות ב כד) "וישמע ה' את נאקתם". וכן בקריעת ים סוף, הקב"ה לא קרע את הים אלא עד שהתפללו לפניו. וכן בזמן מרדכי ואסתר כל הניסים שעשה הקב"ה הכל היה בכח התפילה שהתפללו שבשעה שהמן הרשע גזר גזירות קשות על עם ישראל מה עשה מרדכי היהודי? עמד וכינס את כל היהודים והתחילו לצעוק ולהתפלל להקב"ה.

וכן לאורך כל הדורות אין הקב"ה מושיע את עם ישראל אלא בכח התפילה, וגם הגאולה שתבוא בקרוב

לא תבוא אלא בזכות התפילה.

אפילו נבוכדנצר ידע כמה גדול כח התפילה

על הפסוק (איכה ה ה) "יגענו ולא הונח לנו" מבאר המדרש (ילקוט שמעוני איכה רמז תתרכא) שנבוכדנצר העלה את כל היהודים על אוניות ונתן פקודה לחיילים שלו אם תראו יהודי מתפלל מיד תהרגו אותו, כי האלוקים של היהודים הוא מלא רחמים, ואם יראה אפילו שיהודי אחד מתפלל הוא יכול להפוך ולבטל את הגזירה, לכן אם תראו יהודי מתפלל מיד תהרגו אותו, ומתי בני ישראל יכלו להתפלל, רק שהגיעו לבבל על נהרות בבל שם ישבנו להתפלל ובכינו, אבל לפני כן נבוכדנצר לא נתן לנו להתפלל, ורואים מכאן שאפילו נבוכדנצר הרשע, ידע כמה גדול כח התפילה, אפילו של יהודי אחד.

אדם לא יכול להשיג שום דבר בלא תפילה

ואומרים חז"ל שיהודי לא יכול להשיג ברכה בעולם הזה כלל בלא תפילה ודבר זה אנחנו לומדים מהתורה שבשעה שהקב"ה ברא את העולם ברא את הצמחים ביום השלישי אבל הצמחים לא צמחו אלא רק ביום השישי מדוע? מכיון שאדם הראשון נברא ביום השישי והוא הכיר בטובתן של גשמים אדם הראשון הבין שהקיום של העולם תלוי בירידת גשמים והתפלל להקב"ה וירדו גשמים ללמד אותנו ששום הצלחה יהודי לא יכול להשיג בלא תפילה וכך דרשו על הפסוק (ב, ה) "וכל שיח השדה טרם יהיה בארץ כי לא המטיר ה'" ואומר רש"י אף על פי שביום השלישי לבריאת העולם כתוב תוצא הארץ לא יצאו אלא על פתח קרקע ועמדו כך עד יום השישי, ולמה? לפי שאין אדם שיעבוד את האדמה ואין מכיר בטובתן של גשמים וכשבא האדם וידע שהם צורך לעולם התפלל עליהם וירדו וצמחו האילנות והדשאים.

אומרים בעלי המוסר שמפסוק זה רואים אנו שכך נחקק בבריאה מראשית יצירתה ששום דבר לא ינתן לא הישג גשמי ולא הישג רוחני עד שיבוא אדם ויתפלל ולכן לא צמחו האילנות ולא ירדו גשמים אע"פ שנבראו כבר ביום השלישי בבריאת העולם משום שאדם הראשון עדיין לא נברא ואין מי שיתפלל לקב"ה

שיוריד גשם.
ואפילו אם נגזר על האדם ברכה גדולה מן השמים ונגזר עליו פרנסה טובה וזיווג טוב אבל כל זמן שלא יתפלל להקב"ה ויבקש לא יזכה לברכה ואפילו שהקב"ה יודע בדיוק מה האדם צריך אעפ"כ הקב"ה כך קבע בבריאה שיהודי לא יצליח להשיג שום הצלחה בלא תפילה.

"ונשלמה פרים שפתינו"

המדרש אומר שמשה רבנו צפה ברוח הקודש וראה שבית המקדש עתיד להיחרב עמד והתקין לישראל שיהיו מתפללין להקב"ה בכל יום, לפי שחביב התפילה לפני הקב"ה, יותר מכל מעשים טובים, ויותר מכל הקורבנות, שכך כתוב "תכון תפילתי קטורת לפניך משאת כפים מנחת ערב".
ומשחרב בית המקדש ואין אנחנו יכולים להקריב קורבנות, במה התכפר עוונותיהם של ישראל? אומרת הגמרא בזכות התפילה, וכך דרשו בגמרא "ולעבדו בכל לבבכם איזוהי עבודה שבלב? הוי אומר זו התפילה, וגדולה התפילה יותר מכל הקורבנות, וכן כתוב "ונשלמה פרים שפתינו" שהתפילה היא חשובה במקום קרבן.

עם ישראל אין כוחם אלא בפיהם

על מעלת התפילה מצינו במדרש (תנחומא פרשת בשלח) על הפסוק "אל תיראי תולעת יעקב" (ישעיה מא,יד') שעם ישראל נמשלו לתולעת מה תולעת זו אין כוחה אלא בפיה, כך עם ישראל אין כוחם אלא בפיהם, אומר החפץ חיים נתאר לעצמנו תולעת קטנה ובקושי נראית לעין, ומולה עומד עץ עבה ונצטרך לגרזן, כדי לנסר את אותו עץ, באה תולעת קטנה ולא בידיה, אלא בפיה, ממוטטת את העץ, כך עם ישראל, אין כוחו אלא בפיו, אם יהודי רוצה לשבר גזירות קשות ולמוטט חומות ברזל שמפסיקה בין עם ישראל לבורא עולם, יתחזק בתפילה להקב"ה.

אני לא מתפלל להקב"ה מעומק הלב

מעשה שבאו שני יהודים לדין תורה לפני הרב הקדוש בעל ספר "מגלה עמוקות": האחד - גביר מעשירי

העיר, והשני - תלמיד חכם גדול. התובע היה הגביר, הוא פתח את תביעתו ואמר: ברצוני לתבוע את החכם לדין על כך שהיפר את ההסכם שעשיתי עימו! ומה היה ההסכם? תלמיד חכם זה היה רגיל לצורך פרנסתו ללכת לשוק כל יום למשך כמה שעות, היה מוכר את סחורתו, וכאשר ראה שהרוויח די פרנסתו לאותו יום, היה חוזר לבית המדרש וממשיך להגות בתורה עד אמצע הלילה. והנה העשיר בראותו זאת, התעורר בליבו לחשוב כי אין זה נאה שתלמיד חכם כזה יעסוק בשוק במסחר, ועל כן ניגש אליו והסכימו ביניהם כי מעתה ואילך ישלם העשיר את כל הוצאותיו וצרכיו, וכך יוכל התלמיד חכם לשקוד על התורה באין מפריע. כך עשו למשך תקופה מסוימת, ואולם לאחרונה זה כמה ימים שהעשיר שם לב לפתע שהחכם חזר למסחרו. כאשר העיר לו על הפרת ההסכם, נענה הלה ואמר כי הוא חוזר בו מההסכם, וכבר אין ברצונו לקבל ממנו תמיכה כלכלית. הגביר סירב לשמוע על כך - הסכם זה הסכם! אך החכם אף הוא לא אבה לשנות את דעתו. משלא הגיעו לכלל הסכמה, החליט הגביר לתבוע את החכם לדין תורה.

התפלא הרב על החכם, מדוע חזר בו מההסכם, אחר שכל הרווח הוא שלו שיוכל להגות בתורה כל היום, וזה היה משוש חייו. ענה החכם ואמר כי אכן בתחילה כך חשב אף הוא, שמעתה ירווח לו ויוכל לעסוק בתורה באין מפריע, ולכן נתן את הסכמתו להצעת הגביר, ואולם כעבור תקופה קצרה הוא הרגיש שהדבר גורם לו הפסד בעניין אחר: הנה עד עכשיו כאשר היה נזקק לעסוק במסחר לצורך פרנסתו, בכל יום שהיה קם ממיטתו היה מרגיש שעליו להתפלל על מזונו, שיזמין לו ה' סחורה בזול, ושיוכל למכרה ביוקר, ושיזדמנו לו קונים מיד ולא יצטרך להישאר בשוק הרבה שעות, וכדומה משאר עניינים הקשורים לצורך פרנסתו. ובזה היה מרגיש כל היום שהוא תלוי בחסדי הבורא, ועיניו היו נשואות אל ה' בתפילה מדי יום ביומו על כל פרט ופרט שיצליח. אולם משהסכים עם העשיר על העסק הנ"ל, הנה לפתע רואה הוא ששוב אינו מרגיש את עצמו תלוי כל כך בחסדי הבורא עולם כאשר היה,

בהיות שהעשיר נותן לו כל הוצאותיו ואין לו כל כך על מה להתפלל כאשר היה מתפלל על כל פרט בכוונת הלב. ובגלל החיסרון הזה החליט שמקח טעות היה לו בכל העסק הזה, המ־פריע לו מדבקותו בה', שיהיה מר־גיש שתלוי בחסדיו ממש ויהיו עיניו נשואות אליו בתמידות, ועל כן אינו יכול להמשיך לקיים את ההסכם.

אדם שיש לו מצוות יש יותר כח לתפילתו

אדם שיש לו מצוות ומעשים טובים יש יותר כח לתפילה שלו שתתקבל בשמים, ולכן כותב רבינו האר"י הק' שטוב לתת צדקה לפני התפילה שבזכות מצוות הצדקה יהיה יותר כח לתפילה שתתקבל בשמים, וכן בשעה שאישה באה להדליק נרות שבת, שתתפלל כי בשעת עשיית המצוה התפילה נשמעת ביותר, ולכן נהגו נשים צדקניות לפני הדלקת נרות שבת לתת כמה פרוטות בקופת הצדקה, כדי שיהיה כח לתפילה יותר שתתקבל.

אבא חלקיה

הגמרא במסכת תענית (כג א) מספרת על אבא חלקיה, שהיה יהודי צדיק וחסיד והיה הנכד של חוני המעגל, ובכל פעם שהייתה בצורת ולא ירדו גשמים, חכמים היו באים אצלו ומבקשים ממנו שיתפלל שירד גשם ומיד היה יורד גשם.

פעם הייתה בצורת ולא ירד גשם, ובאו חכמים לאבא חלקיה והיה אבא חלקיה חורש את האדמה שהיה פועל אצל בעל הבית, ואמרו לו שלום ולא ענה להם כי היה פועל ובסוף היום ענה להם שלום, ואמר להם אל תחשדו אותי שלא עניתי לכם שלום כי הייתי פועל אצל בעל הבית, ואם היית עוצר להגיד לכם שלום הייתי גוזל את בעל הבית, והלכו חכמים אחריו והלך אבא חלקיה לבית, ואמר לאשתו אני חושב שחכמים רוצים שנתפלל שירד גשם, לכן בואי נעלה לגג ונתפלל לפני שחכמים יבואו, וכך ירד גשם לפני שיבואו וכך הם לא ידעו שבזכותנו ירד הגשם, והתפללו, וראו חכמים שבתחילה מעל ראשה של אשתו של אבא חלקיה התמלאו כל השמים בעננים שחורים והתחיל לרדת גשם, אמרו חכמים לאבא חלקיה מהי הזכות שבזכותה הקב"ה

קיבל קודם את התפילה של אשתך? אמר להם כי המעלה שלה יותר גדולה משלי מכיוון שהדמעות מצויות בתפילתה, ועוד, שאני נותן לעני מטבע של כסף והיא נותנת לו אוכל ומקרבת לו את ההנאה.

הגמרא מספרת כתובות (סז ב) על מר עוקבא שבכל יום היה רגיל לתת צדקה לעני, והיה מניח את הצדקה מתחת לדלת של העני והיה הולך לבית המדרש וכך היה נוהג בכל יום, יום אחד התאחר מר עוקבא לבוא לבית המדרש, אמרה לו אשתו גם אני רוצה לבוא אתך לתת צדקה לעני והניחו את הצדקה מתחת לדלת של העני, ובדיוק באותו יום העני אמר אני חייב לדעת מי נותן לי את הצדקה, ועמד וחיכה שהכסף יצלצל ברצפה ומיד פתח העני את הדלת והתחיל לרדוף אחרי מר עוקבא, ומר עוקבא ואשתו כיסו את פניהם כדי שהעני לא יראה אותם כי רצו לתת מתן בסתר, והעני המשיך לרדוף אחריהם עד שראו תנור דולק, אמר מר עוקבא לאשתו בואי נכנס לתוך התנור כי מוטב לאדם לזרוק עצמו לכבשן האש ולא ילבין פני חברו ברבים, ונכנסו מר עוקבא ואשתו לתוך התנור. והגמרא אומרת שמר עוקבא נשרפו כפות רגליו מהחום של התנור ואשתו של מר עוקבא לא נשרפו כפות רגליה, והגמרא אומרת שהוא משום שהיא הייתה נותנת אוכל לעני ומקרבת לו את ההנאה, אבל מר עוקבא היה נותן רק כסף והעני היה צריך לטרוח כדי לקנות אוכל, לכן המעלה שלה הייתה יותר משלו.

פעמון מקולקל

הבן איש חי מספר שהיה איזה אדם עני שהיה גר בכפר ומעולם לא יצא מהכפר, והיה לאותו עני אח שהיה גר בעיר הגדולה והיה עשיר גדול ואחרי הרבה שנים שלא נתראו שלח האח העשיר מכתב לאחיו העני שיבוא לבקרו בעיר הגדולה, וכשקיבל העני את המכתב יצא לדרך וכשהגיע לביתו של אחיו האח קיבל אותו בכבוד גדול והושיב אותו ליד השולחן ועל השולחן היה מונח פעמון קטן, ואחרי כמה רגעים ביקש העני לשתות ובעל הבית צלצל בפעמון, ואחרי כמה רגעים הגיע אדם והביא לפניהם לשתות, ואחרי כמה שעות הציע

בעל הבית לאחיו שישבו לאכול, ושוב פעם צלצל בעל הבית בפעמון ואחרי כמה רגעים הגיעו כמה אנשים וערכו את השולחן בכל מיני מאכלים טובים, ובסוף הסעודה שאל בעל הבית את אחיו העני מה תרצה שאני יתן לך? אמר לו העני אני לא רוצה שום דבר רק מצא חן בעיני הפעמון הזה שמונח על השולחן, ונתן לו אחיו את הפעמון וכשהגיע העני לביתו אמר לאשתו הבאתי איזה דבר שהוא פלא גדול, והגיע ערב שבת ואמר לאשתו אל דאגה לא צריך שתקני שום דבר לכבוד שבת, יש לנו כאן את הפעמון הזה וכשנרצה לאכול נצלצל בפעמון והאוכל יגיע... אבל אשתו לא כל כך האמינה ולכן וכל זאת קנתה כמה דברים מועטים לכבוד שבת, וכשהתקרבה השבת הוציא את הפעמון והתחיל לצלצל בפעמון וחיכה כמה זמן, וראה ששום דבר לא מגיע וניסה עוד כמה פעמים וראה ששום דבר לא קורה וכבר נכנס השבת, ובקושי היה לו מה לאכול וכל השבת הוא היה כועס על אחיו שהביא לו כנראה פעמון מקולקל ומיד כשיצא השבת יצא לדרך וכשהגיע לאחיו סיפר לו את כל מה שקרה.. וכששמע האח אמר לו שוטה שכמוך הפעמון לבד הוא לא מביא כלום אלא אם יש לך בבית אוכל ויש לך משרתים בבית בשעה שאתה מצלצל בפעמון הכל מגיע... אבל הפעמון לבד הוא כלום...

הנמשל אומר הבן איש חי יהודי עומד לפני בורא עולם ומתפלל ומבקש שהקב"ה ישמע לתפילתו אבל הקב"ה אומר לו תשמע אתה מצלצל בפעמון וכדי שאני ישמע לתפילה שלך אתה צריך לשמור שבת להניח תפילין וברגע שיש לך קצת מצוות התפילה יש לה על מה לחול אבל אם אין לך שמירת שבת ואין לך תפילין איך תרצה שאני ישמע את התפילה שלך...

יקבל על עצמו שמירת שבת ותפילין וייוושע

וכמו שמסופר שפעם אחת בא איזה יהודי שהיה חולה מאוד למור זקננו הקדוש הבבא סאלי זיע"א ואמר לו רבי אני רוצה שתברך אותי, אמר לו הצדיק אני לא יכול לברך אותך כי הברכה שלי לא תעזור, ויצא אותי יהודי והתחיל לבכות ואמר

שהצדיק אמר שהוא לא יכול לברך אותו ושהברכה לא תעזור, כששמעו כך התפלאו כולם אמרו איך יכול להיות שהצדיק אמר דבר כזה הרי הצדיק היה עושה ניסים גדולים בכל יום כלאחר יד, נכנסו לצדיק ושאלו אותו ענה להם הצדיק היהודי הזה הוא לא שומר שבת ולא מניח תפילין הברכה לא תעזור לו כי הברכה לא יכולה לחול על דבר ריק, אם הוא יקבל על עצמו שמירת שבת ותפילין אני מבטיח לו ישועה גדולה, וכך היה רואים אנחנו שאם רוצים שהתפילה שלנו תתקבל צריך שיהיה לתפילה על מה לחול.

נראה שיש טעות בשם של החולה

ואצל הצדיקים לא היה מושג כזה שהצדיק ההתפלל ולא נענה, כמו שמסופר שהיו תמיד שולחים שמות של חולים לרבי עקיבא איגר, ופעם אחת החזיר הצדיק את המכתב וכתב להם התפללתי ולא נעניתי כנראה שיש טעות בשם של החולה, כי אין דבר כזה אצל הצדיק שהתפילה לא תתקבל, כי התפילה כוחה גדול מאוד ובכח התפילה לשנות הטבע ולבטל את כל הגזירות.

נשמעה הבטה הזקה מעל הגג של בית הכנסת

מסופר על הרב הקדוש רבי עקיבא איגר זיע"א שהיה מפורסם כאדם קדוש מאוד גם אצל הגויים, ומסופר שפעם אחת המלך עבר בעיר פוזנא שם היה גר רבי עקיבא איגר והמושל של העיר לקח את המלך להתברך מפי קודשו של רבי עקיבא איגר, ויחד עם המלך היה הרופא של המלך והיה אחד מהתלמידים של רבי עקיבא איגר שהיה חולה מאוד והרופאים נתייאשו מלרפאות אותו, וביקש הצדיק מהרופא של המלך אם יוכל להיכנס לראות מה מצבו של אותו חולה, וכשיצא הרופא של המלך שהיה מומחה גדול אמר לצדיק שאין תקנה לחולה כי הוא חולה במחלה נדירה מאוד ואין לה תרופה, שאל הצדיק את הרופא האם באמת אין תרופה למחלה זו או שיש תרופה אלא שקשה להשיגה, ענה לו הרופא האמת שיש תרופה למחלה זו אבל קשה מאוד להשיגה, יש איזה סוג של עוף שנמצא באפריקה וקשה מאוד להשיג עוף זה כי הוא נדיר מאוד, ואם

לוקחים את העוף הזה ומבשלים אותו ונותנים לחולה לאכול מעוף זה הוא יתרפה ממחלתו, כששמע כך הצדיק מיד ציוה לאסוף את כל היהודים של העיר לבית הכנסת ואמר הצדיק אם יש תרופה למחלה זו ודאי שיש מקום להתפלל וכשסיימו את התפילה נשמעה חבטה חזקה מעל הגג של בית הכנסת, אמר הצדיק לשוחט לך תקח את העוף ותשחט אותו ושיבשלו את העוף הזה לחולה ואת הנוצות של העוף תמסור לאשתו של החולה, ותאמר לה שתשמור עליהם וכך עשה השוחט ובאמת אותו יהודי הלך ונתרפא מעט מעט עד שהבריא לגמרי, ואחרי כמה חודשים שוב פעם עבר המלך באותו עיר ויחד עם המלך היה הרופא של המלך אותו רופא גוי אמר בוא נכנס לראות מה עם החולה ההוא בטח כבר מת מזמן כשנכנס שאל מה עם החולה? אמרה לו אישתו הוא יושב ולומד בבית המדרש וסיפרה לו האשה את כל המעשה עם רבי עקיבא איגר, ולא האמין לה עד שפתאום נזכרה שהצדיק ציוה אותם לשמור את הנוצות של אותו עוף וכשראה את הנוצות מיד זיהה שזה אותו עוף והתפעל מאוד מהמעשה כמה גדול כח התפילה הזה, וכשראה כך מרוב שהתפעל מהנס הלך אותו רופא גוי ונתגייר.

ה' מביא על האדם ייסורים

כתוב בתורה (דברים ח ה) וידעת עם לבבך כי כאשר איש את בנו ה' אלוקיך מיסרך, את אשר יאהב ה' יוכיח למי הקב"ה מביא ייסורים למי שהקב"ה מצפה לתפילה ומשתוקק שיתפלל לפעמים יהודי מהשגרה שוכח את בורא עולם מה עושה הקב"ה מביא על האדם ייסורים והוא פונה לאבא שבשמים.

עיון תפילה

הגמרא במסכת בבא בתרא (קסד ב) אומרת שלש עבירות אין אדם ניצול מהן בכל יום: הרהור עבירה, ועיון תפלה, ולשון הרע - ופירש הרשב"ם: יש מפרשין שלאחר שהתפלל דן בלבו שישלם לו הקב"ה שכרו ויע־שה הקב"ה צרכיו וישמע תפלתו לפי שהתפלל בכוונה וכשציפיותיו לא מתממשות הוא נכשל ב'עיון תפילה. אחד מעיקרי התפילה שהיא לא נו־

עדה אך ורק למלא את צרכיו של האדם אלא היא באה בעיקר ליצור קשר ודבקות של האדם באלוקיו, ומתוך כך הוא מתרומם ומשתנה, וממילא הוא נעשה ראוי לקבל את מבוקשו" ולדרגה הזו מגיע כל אחד לפי עניינו ומספר התפילות שהוא צריך להתפלל.

אין שום תפילה ששבה ריקם

הרי הרבה פעמים התפללנו על דבר מסוים" על חולה שיבריא וכדומה ותפילתנו לא התקבלה. והאדם שואל האם התפללתי לחינם? "אי אפשר לתפילה שלא תעשה את רישומה... אם היא פועלת את פעולתה על-פי המטרה הפרטית המסוימת שלה או מסובבת דרכים רבים ומסובכים אלה הם מפלאות תמים דעים!". כלומר ודאי וברור שהתפילה מתקבלת ומועילה" אין שום תפילה ששבה ריקם" היא עולה לאוצר התפילות ומשם היא פועלת כפי מה שה' יודע שצריך לפעול ולהיטיב לעולם ברגע זה עם התפילה הזו. מדוע מופנת התפילה ברגע זה דווקא לעניין אחר ממה שהתפללנו ורצינו? זה כבר מנפלאות תמים דעים שאין ביכולתנו לדעת ולהבין.

על ידי כך הוא יבוא אל המלך

וכן אנחנו רואים בתורה כמה גדול ענין התפילה שמכיון שהנחש הכשיל את אדם הראשון לאכול מעץ הדעת הנחש נתקלל (בראשית ג יד) "ארור אתה מכל הבהמה ומכל החיה", וקילל הקב"ה את הנחש ואמר לו (בראשית ג יד) "על גחונך תלך ועפר תאכל כל ימי חייך".

שואל הרב שמואל גרינמן זצ"ל (מובא בחפץ חיים על התורה פרשת בראשית הערה יא) שלכאורה הקללה שהתקלל בה הנחש צריכה ביאור, שהרי במה שאמר לו הקב"ה "ועפר תאכל כל ימי חייך" נראה לכאורה שזוהי ברכה ולא קללה, מכיון שהעפר הוא מאכלו של הנחש כדכתיב (ישעיהו סה כה) "ונחש עפר לחמו". מה קללה יש כאן שהרי מובטח לנחש שלעולם לא יחסר לו מזונותיו שהרי בכל מקום העפר מזומן ללא עמל וללא שום טורח, כמאמר הגמרא ביומא (עה א) עולה לגג מזונותיו עמו יורד למטה מזונותיו עמו.

אלא מבאר הרב שמואל גריינמן זצ"ל על פי דברי הגמרא ביומא (עו א) שאלו תלמידיו את רבי שמעון בר יוחאי מפני מה היה הקב"ה מוריד מן לעם ישראל במדבר בכל יום, מדוע לא הוריד הקב"ה מן פעם אחת בשנה בשביל כל השנה? אמר להם רשב"י אמשול לכם משל למה הדבר דומה למלך בשר ודם שהיה לו בן יחיד והמלך היה אוהב את בנו אהבה גדולה והיה נותן לו כל מחסורו, ופעם אחת בשנה היה נותן המלך לבנו סכום כסף גדול עבור פרנסתו במשך כל השנה ולא היה הבן מקביל פני אביו המלך אלא פעם אחת בשנה, מה עשה המלך קבע לו מזונותיו בכל יום וכך היה הבן מקביל פני אביו בכל יום, כך אם היה הקב"ה מוריד מן לעם ישראל פעם אחת בשנה לא היו מתפללים לבורא עולם אלא רק פעם אחת בשנה ולכך הקב"ה הוריד מן לעם ישראל בכל יום כדי שבכל יום יבקשו ויתפללו לקב"ה שיוריד להם מן.

רואים אנו כי דווקא הקושי בטורח הפרנסה הוא זכות שעל ידו נוצרת סיבה לבוא אל המלך בכל יום ולהתפלל ולבקש מהקב"ה מזונות ופרנסה, וכן מצאנו שגם הבעלי חיים מבקשים את מזונותיהם מהקב"ה כמו שאמר דוד המלך בתהלים (קד כא) "הכפירים שואגים לטרף ולבקש מאל אוכלם", אבל הנחש שמזונותיו מצויים בכל עת ובכל מקום התקלל בזה שאין לו את הזכות לבקש את מזונותיו מהקב"ה כמו שאר בעלי חיים.

מעלת יום המשה עשר באב

בשבת קודש הקרובה יחול יום ט"ו באב, ואומרת הגמרא במסכת תענית (כו ב) "אמר רבן שמעון בן גמליאל לא היו ימים טובים לישראל כחמשה עשר באב וכיום הכיפורים", רואים מכאן שהשווה רבן שמעון בן גמליאל את מעלת יום ט"ו באב למעלת יום הכיפורים.

ושואלת הגמרא בהמשך (ל ב) של־כאורה מובן מפני מה יום הכיפורים הוא יום של שמחה, שהרי הוא יום של מחילת עוונות שבו הקב"ה מוחל וסולח על עוונותיהם של עם ישראל, אבל יום ט"ו באב מדוע הוא יום של שמחה?

והגמרא מביאה מספר סיבות מדוע קבעו חכמים את יום ט"ו באב ליום של שמחה.

הודרו שבטים זה בזה

א. "אמר רב יהודה אמר שמואל יום שהותרו שבטים לבוא זה בזה", ביאור הדברים: שמימות משה רבינו ע"ה הדין היה שבת היורשת נחלה במקרה שאין לה אחים זכרים כדוגמת בנות צלופחד, לא הייתה יכולה להינשא אלא לבן שבטה בלבד כדי שלא תעבור נחלה ממטה למטה, וככתוב (במדבר לו ח) "וכל בת יורשת נחלה ממטות בני ישראל, לאחד ממשפחת מטה אביה תהיה לאישה, למען יירשו בני ישראל איש נחלת אבותיו. ולא תיסוב נחלה ממטה למטה אחר, כי איש בנחלתו ידבקו מטות בני ישראל".

שמתחילה אשה שראויה לרשת את משפחתה כגון שאין לה אחים, היה אסור לה להינשא לאיש משבט אחר, כדי שהנחלה הראויה לה לא תעבור לשבט אחר. ובחמשה עשר באב התירו חכמים איסור זה, כיון שהאיסור הנ"ל לא נאמר אלא לדור באי הארץ ולא לדור אחר כמו שדרשה הגמרא שם.

הותר שבט בנימין לבא בקהל

ב. "אמר רב יוסף אמר רב נחמן, יום שהותר שבט בנימין לבוא בקהל", ביאור הדברים: בימי פילגש בגבעה (שופטים יט כא) נשבעו ישראל במצפה לאמר (שם כא, א) "איש ממנו לא יתן בתו לבנימין לאשה", עקב הגנאי

שעשה אחד משבט בנימין בפילגש בגבעה, שני איסורים אלה אף שנצ־שו כתורה וכמצווה - היו קשים על ישראל, לכן היתה להם שמחה גדולה ביום שהותרו.

פסקו מלמות מתי מדבר

ג. אמר "רבה בר בר חנה א"ר יוחנן, יום שכלו בו מתי מדבר", ביאור הדברים: שישים ריבוא מישראל נגזרה עליהם גזרת (במדבר יד, לה), "במדבר הזה יתמו ושם ימותו", ומתו מהם ט"ו אלף בכל שנה בליל תשעה באב, ובשנה לפני שנכנסו לא"י ט"ו אלף האחרונים אף הם חפרו קבריהם ונכנסו בהם בליל תשעה באב, ואולם בתשעה באב שח־רית כולם קמו על רגליהם, ועדיין לא ידעו שנבדלו לחיים וחשבו שמא טעו בחשבון, והיו חוזרים ונכנסים לקב־ריהם עוד חמישה לילות, כיון שהגיע ליל ט"ו באב וראו את הירח במלואו - הבינו כי בטלה הגזירה מעליהם וע־שאוהו ליום ט"ו באב יום טוב.

וכן מצינו בתלמוד ירושלמי שבכל ערב תשעה באב הודיע משה רבי־נו שיצאו לחפור קברים. בלילה היו ישנים בקברים אותם חפרו לעצמם, ובבוקר היו קמים ומוצאים שחס־רו מהמנין חמשה עשר אלף שמתו בליל תשעה באב. בשנה האחרונה של הגזירה שנגזרה כתוצאה מחטא המרגלים שלא יכנסו לארץ, גם עשו כך, אך בבוקר קמו וראו שלא נפקד איש ולא מת אף אחד. סברו שאולי טעו בחשבון ימי החודש. משהגיע ט"ו באב - ליל הירח המלא, הבינו שהעונש תם וחגגו את סיומו. ביום זה חזרה הנבואה למשה וזה היה גם סימן לסיום גזירת נדודי דור המדבר ופתיחת תקופת דור באי הארץ.

וזה לשון המדרש איכה (פתיחתא פר' לג): אמר ר' לוי: כל ערב תשעה באב היה משה מוציא כרוז בכל המחנה ואומר: צאו לחפור, והיו יוצאים וחופרים קברות וישנים בהן. לשחרית היה מו־ציא כרוז ואומר: קומו, והפרישו המ־תים מן החיים. והיו עומדים ומוצאים עצמן ט"ו אלף בפרוטרוט. חסרו שש מאות אלף. ובשנת הארבעים האחרון עשו כן ומצאו עצמם שלמים. אמרו, דומה שטעינו בחשבון. וכן בעשור ובי"א ובי"ב ובי"ג וי"ד. כיון דאיתמלא סיהרא, אמרו, דומה שהקב"ה ביטל אותה גזרה מעלינו, וחזרו ועשאוהו

יום טוב.

ביטול המשמרות שקבע ירבעם בן נבט

ד. אומרת הגמרא "עולא אמר, יום שביטל הושע בן אלה פרוסדיות שהושיב ירבעם בן נבט על הדרכים שלא יעלו ישראל לרגל, ואמר לאיזה שירצו יעלו", ביאור הדברים: בעת שמלך ירבעם בן נבט על ישראל רצה למנוע מעם ישראל לעלות לרגל לי־רושלים, כי ידע את הדין שאין ישיבה בעזרה אלא למלך מזרע דוד המלך בלבד, ואמר אם עם ישראל יראו שכולם עומדים וגם אני, ורק מלך יהודה יושב, יאמרו שאני העבד והוא המלך. מיד העמיד שני עגלים אחד בדן ואחד בבאר שבע, וציווה להע־מיד שומרים שלא יעלו בני ישראל לרגל אלא ישתחוו לעגלים שהע־מיד, ואחריו קם מלך שנקרא הושע בן אלה שהיה רשע, אלא שדבר טוב היה בו שביטל את אותם משמרות וכל החפץ בכך יכול היה לעלות לרגל לירושלים, ומעשה זה שבוטלו המ־שמרות היה ביום חמישה עשר באב.

הרוגי ביתר נתנו לקבורה

ה. אומרת הגמרא "רב מתנה אמר, יום שנתנו הרוגי ביתר לקבורה", ביאור הדברים: במסכת גיטין (נז א) מסופר שקיסר רומי הרג בעיר ביתר אנשים נשים וטף ולא ניתנו לקבורה כמה שנים ושימשו כגדר בכרמו של אספסינוס ונעשה להם נס וגופם לא נרקב עד שקברום והיה זה ביום ט"ו באב, ותיקנו חכמים על זה ברכת הטוב והמטיב בברכת המזון. הטוב שלא הסריחו, ומטיב שניתנו לקבורה.

וכתב הרמב"ן (בבא בתרא קכא ב): "מצינו במדרש איכה, כרם גדול היה לאדרינוס המלך מהלך י"ח מיל על י"ח מיל כמן טבריה לציפורי והקיפוה מהרוגי ביתר מלא קומה ופשוט ידיים ולא הבאישו ולא הסריחו. ולא גזר עליהם שיקברו, עד שעמדה למלכות אחרת ונגזרה עליהם קבורה". כאשר ניתנו ההרוגים לקבורה תיקנו חכמים ברכת 'הטוב והמטיב' בברכת המזון: "אותו היום שניתנו הרוגי ביתר לקבורה תקנו ביבנה הטוב והמטיב -

הטוב שלא הסריחו, והמטיב שניתנו לקבורה"

פסקו מלכרות עצים למערכה של בית המקדש

ו. "רבה ורב יוסף דאמרי תרוייהו (-שא- מרו שניהם), יום שפסקו מלכרות עצים למערכה", ביאור הדברים: כשעזרא ונחמיה עלו מבבל לבנות את הבית השני, מצאו את הארץ שוממה. עציה נעקרו על ידי האויבים והיה מחסור בעצים לבנין הבית ועבור המערכה לצורך נדבת המזבח. נדבת העצים נחשבה לנדבה גדולה וכל הזוכה במצוה הביא קרבן שנקרא 'קרבן העצים' מתוך שמחה גדולה. היום האחרון לכריתת העצים מידי שנה היה בחמשה עשר באב, לפי שהעצים הכשרים למזבח חייבים להיות יבשים וללא תולעים, ומט"ו באב ואילך תשש כחה של חמה ואינה מייבשת את העצים הכרותים במהירות ונכנסים בהם תולעים ונפסלים למזבח, והיות וביום זה השלימו את המצוה בכך שהיו העצים מוכנים למערכה עד הקיץ הבא, עשו אותו יום שמחה וקראוהו 'יום תבר מגל' - היינו יום שבירת המגלים והקרדומות.

וצריך להבין מה מיוחד ביום זה שה־פסיקו לכרות עצים למזבח?

אלא נראה לומר, שהאש הראשונה של המזבח ירדה משמים, ומאז היה צריך לשמור על אותה אש שמימית שלא תכבה, כמו שנאמר: (ויקרא ו ו) "אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה". וכך היו משמרים כל השנים את האש הקדושה שירדה משמים. בכריתת העצים היתה באה לידי ביטוי סמלי ההתעוררות של עם ישראל כאן למטה, ללבות את האש שירדה מלמעלה.

טעם נוסף: לפי שבאותו יום היו משלימים מצוה גדולה כזאת, הרי שהשלמה של מצוה שמחין עליה (רשב"ם שם קכא, ב ד"ה ברכת הטוב והמיטיב מניסן).

ובפירוש רבינו גרשום (ב"ב קכא, ב ד"ה יום שפסקו) הסביר שקבעו יום זה ליום טוב כיון שכשהיו עסוקים בכריתת עצים למערכה היו מתבטלים מתורה ומשסיימו את העבודה שמחו על הזמן הפנוי לפי שעתה יכלו להתפנות לעסוק יותר בתורה, שלא יהיו טרודים יותר בכריתת העצים.

הדבר הראשון של שמחה שאירע בט' באב

ואומר רבי צדוק הכהן מלובלין שאנחנו רואים בתורה שבזמן שבני ישראל היו במדבר הם נכשלו בשתי עבירות חמורות ביותר, העבירה הראשונה חטא העגל שעבדו עבודה זרה לעגל מזהב. והעבירה השניה חטא המרגלים שדיברו לשון הרע על ארץ ישראל, ובגלל שדיברו לשון הרע על ארץ ישראל נגזר על כל דור המדבר שלא יזכו להיכנס לארץ ישראל.

ועל העבירה הראשונה שהיא חטא העגל אמרו רבותינו ז"ל שהתיקון לחטא העגל היה יום הכיפורים, והסיבה לכך כי בו' בסיון היה מעמד הר סיני וקבלת התורה ולמחרת קבלת התורה בז' בסיון משה רבינו עלה לשמים במשך ארבעים יום וארבעים לילה כדי להוריד את התורה שבעל פה, ומשה רבינו אמר לעם ישראל בעוד ארבעים יום אני ירד, וכשעברו ארבעים יום ומשה רבינו לא ירד, בא השטן לעם ישראל ואמר להם משה רבכם מת והראה השטן את מיטתו של משה רבינו פורחת באוויר, והשטן החשיך את העולם באמצע היום ואמר לבני ישראל שבורא עולם אבל על משה רבינו שמת, והשטן הוריד גשם בחודש תמוז ואמר לבני ישראל שהקב"ה בוכה על משה רבינו שמת, ועם ישראל טעו בחשבון כי היו צריכים לספור ארבעים יום שלימים, אבל עם ישראל לא ספרו ארבעים יום שלימים אלא ספרו גם את היום שבו משה עלה לשמים, והלכו עם ישראל ועבדו עבודה זרה לעגל מזהב, ואמרו אלה אלוהיך ישראל וכשירד משה רבינו מהר סיני בי"ז בתמוז מצא משה רבינו את עם ישראל שעובדים עבודה זרה לעגל מזהב וירא את העגל ואת המחולות וישבר אותם תחת ההר ושראה משה רבינו את עם ישראל רוקדים ושמחים הלך משה רבינו ושבר את לוחות הברית והגמרא אומרת שהקב"ה אמר למשה יישר כוחך ששברת, וחשב הקב"ה לאבד את עם ישראל מן העולם אבל משה רבינו עמד והתפלל והתחנן להקב"ה ואמר ואם אין מחני נא מספרך אשר כתבת והקב"ה התפייס, ומשה רבינו עלה לשמים בפעם השניה בראש

חודש אלול ואחרי ארבעים יום ביום הכיפורים הקב"ה אמר למשה רבינו סלחתי כדבריך יום הכיפורים זה היום שבו היה התיקון של חטא העגל שבחטא העגל נשברו הלוחות וביום הכיפורים משה ירד עם לוחות הברית השניות.

התיקון לחטא המרגלים
היה יום ט' באב

ועל העבירה הראשונה שהיא חטא המרגלים אנחנו רואים בתורה שמשה רבינו שלח מרגלים לרגל את ארץ ישראל, והמרגלים חזרו אחרי ארבעים יום, ואותו יום שחזרו המרגלים מארץ ישראל היה יום ט' באב, והמרגלים דיברו לשון הרע על ארץ ישראל ואמרו לעם ישראל לא נצליח להיכנס לארץ ישראל, כי יש שם אנשים גיבורים וחזקים מאוד והם יותר חזקים ח"ו מהקב"ה כי חזק הוא ממנו, והצליחו המרגלים לשכנע את כל עם ישראל שלא נצליח להיכנס לארץ ישראל, ועם ישראל בכו באותו לילה בכיה גדולה עד שהגיעו לכפירה שהקב"ה ואמרו בשנאת ה' אותנו הוציאנו מארץ מצרים כדי להרוג אותנו במדבר, והקב"ה כעס מאוד על עם ישראל וחשב הקב"ה לאבד את כל עם ישראל מן העולם, ואמר הקב"ה למשה ממך אני יוציא עם חדש, ומשה רבינו ביקש מהקב"ה רבונו של עולם שלא יאבד את כל עם ישראל בכדי שלא יאמרו המצרים האלוקים של עם ישראל הוציא אותם מארץ מצרים אבל כיון שלא היה לו כח להכניס אותם לארץ ישראל לכן הרג אותם במדבר, לכן ביקש משה רבינו מהקב"ה שרק דור המדבר לא יזכו להיכנס לארץ ישראל אבל הבנים שלהם דור הבא כן יזכו להיכנס לארץ ישראל, והקב"ה קיבל את דבריו של משה רבינו וגזר רק על דור המדבר שלא יזכו להיכנס לארץ ישראל, וכנגד זה שהלכו ארבעים יום לרגל את ארץ ישראל התעכבו במדבר ארבעים שנה ורק אחרי ארבעים שנה שימותו כל דור המדבר יזכו בני ישראל להיכנס לארץ ישראל.

וזה לשון המדרש איכה (פתיחתא פר' לג): אמר ר' לוי: כל ערב תשעה באב היה משה מוציא כרוז בכל המחנה ואומר: צאו לחפור, והיו יוצאים וחופרים קברות וישנים בהן. לשחרית היה מוציא כרוז ואומר: קומו, והפרישו המ־

תים מן החיים. והיו עומדים ומוצאים עצמן ט"ו אלף בפרוטרוט. חסרו שש מאות אלף. ובשנת הארבעים האחרון עשו כן ומצאו עצמם שלמים. אמרו, דומה שטעינו בחשבון. וכן בעשור ובי"א ובי"ב ובי"ג וי"ד. כיון דאיתמלא סיהרא, אמרו, דומה שהקב"ה ביטל אותה גזרה מעלינו, וחזרו ועשאוהו יום טוב.

ולכן השוו חז"ל את יום טו' באב ליום הכיפורים, כי יום הכיפורים זה יום שהקב"ה מחל וסלח על חטא העגל ובחטא העגל נשברו לוחות הברית, וביום הכיפורים הקב"ה נתן את לוחות הברית, וגם יום טו' באב זה גם יום של מחילה שבגלל חטא המרגלים הקב"ה גזר על כל דור המדבר שלא יכנסו לארץ ישראל ובטו' באב הגזירה התבטלה והחמש עשרה אלף האחרונים של דור המדבר לא מתו, והקב"ה סלח על חטא המרגלים בטו' באב גם יום הכיפורים וגם טו' באב זה יום שבו הקב"ה סולח עוונותיהם של עם ישראל לכן אמרו חכמים לא היו ימים טובים לישראל כטו' באב וכיום הכיפורים.

ט"ו באב יום שמסוגל לבניין בית המקדש

ואומר רבי צדוק הכהן מלובלין (פרי צדיק דברים לחמישה עשר באב) שיום טו' באב הוא הזמן המסוגל לבנין בית המקדש כיון שבו תוקן חטא המרגלים שגרם לגלות, וכך כתוב בפסיקתא (פרשה כ"ח) שבחודש אב יבנה בית המקדש השלישי, ומתי בחודש אב יבנה בית המקדש השלישי? בט"ו באב.

ביום חתונתו זה ויהכ"פ

כתוב בפסוק בשיר השירים - "ביום חתונתו וביום שימחת ליבו" יום חתונתו הוא יום הכיפורים, ויום שמחת ליבו זה יום טו' באב שבו יבנה בית המקדש השלישי, וזה הטעם לשמחה ביום טו' באב על שם העתיד שביום זה יבנה בית המקדש השלישי. ולפי זה מיושב, שהמשנה התייחסה בדבריה גם לט"ו באב ולא רק ליוה"כ, ויש בה הטעם לשמחה בט"ו בא, ומתי יבנה בית המקדש השלישי כתוב בפסיקתא בט"ו באב.

ט"ו באב ויוה"כ הם זמן של מחילה

ר' צדוק הכהן מלובלין במדבר בני ישראל עברו שני עבירות קשות חטא

העגל וחטא המרגלים, תיקון לחטא העגל זה יוה"כ שהרי משה שבר את לוחות הברית וביוה"כ הקב"ה נתן את לוחות הברית השניות.

והתיקון לחטא המרגלים היה בט"ו באב, שבו פסקו למות מתי מדבר ט"ו באב מסמל את היום בו סלח ה' לישראל על חטא המרגלים, בדומה ליום הכיפורים, בו מחל הקב"ה לבני ישראל על חטא העגל. שני החגים מייצגים יום של מחילה והתאחדות מחודשת של עם ישראל עם בוראו.

הכנה לבית המקדש השלישי

לדעת ר' צדוק הכהן (שם) המכנה המשותף לשש הסיבות שהזכרנו הוא היותם תיקונים לגורמים ולסיבות של חורבן הבית.

חורבן בית ראשון נגרם בגלל שלושה גורמים: הקינאה (שפיכות דמים), התאווה (גילוי עריות) והכבוד (עבודה זרה), שמוציאין את האדם מן העולם; וחורבן בית שני נגרם ע"י לשון הרע ושנאת חינם. שש הסיבות לציונו של יום ט"ו באב כיום מיוחד, יש בכל אחת מהן התחלת-תיקון של אחד מן הגורמים לחורבן, והכנה לבניין השלישי.

א. היתר השבטים לבוא זה בזה ולהסב נחלה מזה לזה, יש בו משום תיקון קנאתם של בני יוסף על הסבת חלק מנחלתם להיות נחלת שבט אחר.

ב. היתרם של בני בנימין לבוא בקהל, יש בה משום בירור שבני בנימין בכללם אין בהם פגם-התאווה, שהביא את אותם בודדים משבט בנימין למעורבות במעשה "פילגש בגבעה".

ג. השהיית קבורתם של אנשי ביתר היתה לדעת ר' צדוק הכהן עונש על ההתנשאות שאפיינה אותם. סימנים להתנשאות זו אנו מוצאים במנהגם ליטע ארז עם הולדת זכר (גיטין נז א) ובקטיעת האצבע, שהיתה נהוגה אצל לוחמי בר כוכבא (ירו' תענית פ"ד ה"ה). אנשי ביתר נענשו בהעמדת גופותיהם ללא קבורה בביזיון. קבורת הגופות יש בה משום תיקון פגם הכבוד.

ד. מתי מדבר שפסקו מלמות מגלים על תיקון חטא לשון הרע שנכשלו בו מוציאי דיבת הארץ.

ה. חידוש הקשר בין עשרת השבטים

לירושלים מורה על מוכנות לחיבור מחדש של ישראל ויהודה שמתגלה ביום זה, וביטול שנאת חינם.

ו. השלמת מצוות כריתת עצי המערכה יש בה משום ביטוי לתחושה שבאה בעקבות חמשת התיקונים הקודמים, וכדברי ר' צדוק הכהן מלובלין (פרי צדיק דברים לחמישה עשר באב אות ג ד"ה וטעם אחרון) "כל הטעמים הקודמים הם היו תיקונים על הקלקולים לבער הפגמים שבנפש, והטעם בזה (במצוות העצים) מרמז על הוספת התלהבות הקדושה בנפש מיום הזה..."

אב ר"ת ארור ברוך

ה"פרי צדיק" אומר שחודש אב, כמו האותיות שמרכיבות אותו, מחולק לשנים: החלק הראשון - אל"ף - ארור והשני - בי"ת - ברוך. מט' באב, אנחנו עוברים בחדות לט"ו באב ובספר קדושת לוי (בסוף המאמר לשבת נחמו) כתב שאב ר"ת ארור ברוך שמתחילת חדש אב עד ט"ו בו הוא בחינת ארור ומט"ו הוא בחינת ברוך.

40 יום קודם כ"ה באלול, יום בריאת העולם

ומטו' באב זה בדיוק ארבעים יום קודם בריאת העולם שהרי כתוב בגמרא שהעולם נברא בכ"ה באלול ו15 ימים מחודש אב ו25 יום מחודש אלול ביחד זה 40 יום, והגמרא אומרת ש40 יום קודם יצירת הוולד יוצאת בת קול מן השמים ומכריזה בת פלוני לפלוני ממילא אנחנו רואים ש40 יום זה זמן של תחילת היצירה כך בטו' אב הכריזו בשמים על בריאת העולם, והעולם ניברא אחרי 40 יום בכ"ה באלול.

וביום טו' באב נפתחים שערי שמים לקבל את התפילות וביום זה נבראו כל הנשמות, וזה זמן המסוגל להתחדשות, ויכול כל יהודי לזכות לנשמה חדשה בטו' באב.

זהו יום שנבראו בו כל הנשמות, לכן כל אחד ואחד יכול לקבל ביום זה נשמה חדשה לגמרי אם ירבה בתפילות. כי ביום זה נמחלים כל העוונות כמו יום כיפור.

מט"ו באב מתחיל הכנה לקראת ראש השנה

ומובא בספרי החסידות שמט"ו באב זה זמן של הכנה לקראת ראש השנה, שמט"ו באב ארבעים וחמישה ימים בדיוק עד לראש השנה, (חמשה

עשרה יום מחודש אב ושלושים יום של חודש אלול ביחד זה ארבעים וחמש), שמט"ו באב מתחיל הכנה לקראת ראש השנה כמו שמקבלים מכתב עוד מעט יש משפט על כסף על ממון על החיים שלך על הבריאות שלך, כך מט"ו באב יש מכתב עוד מעט יש משפט על כל החיים שלך בראש השנה יום הדין הגדול והנורא.

מחוטב עציך זה ט"ו באב

רבי לוי יצחק מברדיטשוב אומר שימי התשובה מתחילים מט"ו באב כמו שכתוב בתורה שמשה רבינו אמר לבני ישראל "אתם נצבים היום כולכם לפני ה' אלוקיכם וכו' מחוטב עציך ועד שואב מימך, ואמר רבי לוי יצחק מברדיטשוב זיע"א חוטב זה יום טו' באב שהוא היום האחרון לכריתת עצי המערכה, עד שואב מימך זה יום הושענא רבא שהוא סוף זמן ניסוך המים בחג, שכל הזמן מיום ט"ו באב ועד יום הושענא רבה הם ימים של תשובה.

מגלגלין זכות ליום זכאי

הרב הבן איש חי כותב שיום טו' באב הוא יום של אור גדול וכמו שאמרו חז"ל (תענית כט א) מגלגלין זכות ליום זכאי וחובה ליום חייב יום שיש בו חובה פורענות הקב"ה מגלגל באותו יום עוד פורענות ויום שיש בו טובה הקב"ה מגלגל ביום זה עוד טובה ולכן יום ט' באב זה יום חייב לכן הקב"ה גילגל חובה ליום חייב ואירעו בו כמה פורעניות ביום ט' באב וגם להיפך לצד הטובה מגלגלין זכות ליום זכאי זה יום טו' באב שאירעו בו כמה טובות לישראל וגם לעתיד לבוא יהיה בו כמה טובות וכמו שמובא בדברי רבי צדוק הכהן מלובלין שבטו' באב יבנה בית המקדש השלישי.

וז"ל ה"בן איש חי" בספרו "בן יהוידע": "כי בודאי יום זה (ט"ו באב) היה יום זכאי מטעם הידוע לפניו יתברך, ולכן זכה יום זה להיות בו כמה דברים טובים, והוא שנאמר: מגלגלין זכות ליום זכאי".

הקשר בין ט"ו באב לפרשת ואתחנן

בעזרת השם בשבת קודש הקרובה אנחנו נקרא בתורה בפרשת ואתחנן, ושם משה רבינו עומד ומתחנן להקב"ה שיבטל מעליו את הגזירה ושיזכה להיכנס לארץ ישראל, כמו שכתוב ואתחנן אל ה' בעת ההיא

לאמר, ושואלים רבותינו ז"ל למה בחר משה רבינו להתפלל דווקא עכשיו ולמה לא התפלל קודם שבמשך כל הארבעים שנה שהיה במדבר לא התפלל להקב"ה שיבטל מעליו את הגזירה ורק עכשיו נזכר משה רבינו להתפלל?

אלא מבאר האמרי שמאי שאם נתבונן נראה שפרשת "ואתחנן" נקראת תמיד בשבת שאחרי תשעה באב, וכך אנחנו רואים שהטור בסימן תכח כותב רשימת רמזים של פרשיות שנקראות תמיד בסמוך לתאריכים מסוימים ואחד הרמזים קשור לתשעה באב ופרשת ואתחנן, וכך כותב הטור 'צומו וצלו', "צומו" בתשעה באב ואחר כך "צלו" התפללו בפרשת ואתחנן שבה תפילת משה, וצלו בארמית פירושו התפללו.

כתוב במדרש על מגילת איכה (פתיחתא פר' לג רש"י מביא את זה בעמוד האחרון של מסכת תענית, גם הרשב"ם במסכת ב"ב) שבשנה האחרונה שהיו בני ישראל במדבר עשו כמו בכל שנה ובליל ט' באב נכנסו לקברים ובבוקר מצאו שכולם נותרו בחיים ולא חסר מהם אף אחד, ובני ישראל סברו שהם שטעו במניין ימי החודש, וחזרו על הדבר בכל לילה, עד שנראתה הלבנה במלואה בט"ו לחודש, וראו כי פסקה הגזרה ועתידים הם להיכנס אל הארץ, ועשו את אותו יום ליום שמחה, משה היה בטוח שגזירתו אינה ניתנת לביטול כי ה' נשבע שלא ייכנס לארץ, אבל אחרי ט"ו באב - הוא מופתע לראות שאם מדובר בתפילה - גם גזירה בשבועה בטלה, הראיה מאלה שלא מתו בשנה האחרונה! ולכן 'ואתחנן אל ה' בעת ההיא' - בט"ו באב - זה הזמן שמשה מתחיל להתפלל! משה רבינו התחיל להתפלל בט"ו באב.

ודיבור זה וכל פרשה זו היה בט"ו באב כמו שאומרת הגמרא (ב"ב קכא א) דהיינו ביום שכלו בו מתי מדבר דכתיב 'ויהי כאשר תמו' (ע"ש בפרש"י ותוס').

וכיון שראה משה שבוטלה הגזרה מאנשי דורו, שהרי הקב"ה גזר שדור המדבר לא יזכו להיכנס לארץ ישראל, ועכשיו הקב"ה ביטל מהם הגזירה חשב משה כמו שהקב"ה ביטל מהם את הגזירה כן הקב"ה יבטל גם מעליו את הגזירה שלא יכנס לארץ ישראל, ולכן אותו יום שמשה רבינו התפלל

להקב"ה שיבטל מעליו את הגזירה היה יום ט"ו באב.

מט"ו באב עד ז' באדר בדיוק 515 תפילות

מדוע התפלל דווקא 515 תפילות? אלא אומר הרב הפני יהושע במסכת ברכות (לב א ד"ה ונראה) שתפילת משה החלה בט"ו באב, ומט"ו באב עד יום פטירת משה ב-ז' אדר, יש בדיוק 515 תפילות, ולכן משה רבינו התפלל חמש מאות וחמש עשרה תפילות.

וכך הוא החשבון מט"ו באב עד ז' אדר יש 200 ימים, (ששה חודשים אלול, תשרי, חשון, כסלו, טבת, שבט, ששלושה מתוכם מלאים (09 יום) ושלושה מתוכם חסרים (78 יום) = 177 יום. עוד 23 ימים בחודשי אב ואדר שש עשרה ימים מט"ו באב עד ל' אב, ושבעה ימים בין א ל-ז' אדר =סך הכל 200 ימים).

מתוך ה-200 ימים הללו נוריד 28 ימים של השבתות (7 חודשים כפול ארבע יוצא 82) שבהן אסור לבקש צרכיו - יוצא שנשארו 172 ימים. ו172 ימים כפול שלוש תפילות ביום הם 516 תפילות.

וכך יוצא שמתפילת שחרית של ט"ו באב עד מנחה של ז' אדר, רגע לפני פטירתו, התפלל 515 תפילות הרי לך חשבון מכוון של 515 תפילות. ורואים שמשה רבינו כל ימיו עד יום מותו מתפלל שיזכה לעוד איזה מצווה להיכנס לארץ ישראל, כי אוהב מצוות לא ישבע מצוות.

מעלת התפילה כשהיא באה ממעמקי הלב

בפרשת שלח (יד כא-לה) אנחנו רואים שהקב"ה נשבע שבועה שכל דור המדבר לא יזכו להיכנס לארץ ישראל אלא הם ימותו במדבר, כמו שנאמר 'חי אני [פירש רש"י 'לשון שבועה'] וימלא כבוד ה' את כל הארץ", אם יראו את הארץ אשר נשבעתי לאבותם", במדבר הזה יתמו ושם ימותו',

נוראות מצינו בדברי התוס' המביא את שיטת 'רבינו תם' (מסכת ב"ב קכא. תוס' ד"ה יום שכלו) שאף שנגזרה הגזירה וכביכול נשבע הקב"ה על כך - שכל דור המדבר ימותו (שישים רבוא שבין שנת העשרים לשנת שישים לחייהם), ואכן בכל ליל תשעה באב היו כל אלו האנשים נכנסים ל'קברים' אשר חפרו לעצמם כמ"ש חז"ל (מדרש איכה פתיחתא לג) 'כל ארבעים שנה שהיו

במדבר, בכל ערב תשעה באב היה הכרוז יוצא ואומר צאו לחפור, והיה כל אחד ואחד יוצא וחופר לו קבר, וישן בו, שמא ימות קודם שיחפור, ולמחר הכרוז יוצא וקורא - 'יבדלו חיים מן המתים', וכל שהיתה בו רוח חיים היה עומד ויוצא, וכל שנה היו עושין כן' והנה מספר המתים בכל שנה עלה לכדי קצת יותר מט"ו אלף (עי' רש"י ותוס' תענית ל:) כפול 40 שנה - 600 אלף.

ומכל מקום בשנה האחרונה בטלה הגזירה ולא מתו ט"ו אלף האחרונים, נכנסו לקברים ומצאו עצמם בבוקר חיים, עד ט"ו באב שהלבנה במילואה - הבינו שעבר חצי החודש ולא ימותו יותר.

מדוע ניצלו? במה זכו?

ואם ה' חשב שהם זכאים להינצל החמש עשרה אלף האחרונים של דור המדבר - מדוע לא הודיעם מראש, וכך לא יצטרכו בכל לילה לחוש פחד מוות להכנס שוב ושוב לקבר ולגלות בבוקר שמלאך המוות לא אסף אותך...?

והרי זה וודאי שאין לתאר ואין לשער היאך התפללו בני ישראל (תפלת ערבית) בכל ליל תשעה באב - בהשתפכות הנפש מתוך חזרה בתשובה, וכמו שאמרו (אבות ב י) 'ושוב יום אחד לפני מיתתך' - כ"ש באותו פרק זמן ממש, ואעפי"כ בכל שנה מתו ט"ו אלף, ומדוע? <u>למה רק השנה התקבלו תפילותיהם??</u>

כי אחרי כל המורא הגדול עדיין היה עולה בדעת כל יחיד ויחיד מאן יימר שאף אני בכלל המתים בשנה זו, הרי לא ימותו אלא כט"ו אלף מתוך רבבות מה לי לחשוש שאני בכלל המתים, תפילה בזו לא תבטל את ה'גזרה',

אבל בשנה האחרונה (שנת הארבעים) ידעו הנותרים שללא כל ספק הרי הם בכלל המתים - שהרי לא נשארו אלא ט"ו אלף מתוך כל בני דור המדבר, ומתוך כך התפללו מעומק לבם (בתפילת הערב) - 'והוא רחום יכפר עוון ולא ישחית', ותפילה בזאת בכוחה לפתוח את כל השערים הרי לך שעל ידי תפילה מעומק הלב אפשר לקרוע אפילו גזר דין שנחתם בשבועת ה'!

וצריך להבין איך ה' מחל להם הרי הרי הקב"ה קפץ ונשבע, וכמו שכתוב במדרש: אם יראו אחד מהאנשים

האלה את הארץ! יום לשנה, יום לשנה, יכלו (יתמו) פגריכם במדבר. ועוד צריך להבין איך הם ניצלו? ולמה האחרים לא ניצלו?

והרב חיים שמואלביץ זצ"ל משיב שבכל שנה, כולם התפללו "שזה לא יהיה השנה ושזה לא יהיה אני". אבל התפילה של ה-15 אלף האחרונים באה ממקום של "אני יודע שזה אני. אני יודע שאני אחרי גזר דין. אני יודע שאין לי שום אופן לדחות את העונש הזה כי זהו, כלתה אלי הרעה. ואני פונה אליך, ה', ממקום נקי-נקי-נקי שקוראים לו 'חנינה' ואתחנן". הרי ה', אין בו שינוי כלל. אבל אדם שעוברת דרכו תפילה כזו, שבאה ממעמקים, הוא כבר שוב לעולם לא יהיה אותו אדם. הגזירה כבר לא חלה עליו. היא חלה על אדם אחר, על מי שהוא היה לפני כן.

מחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה

אנחנו רואים בפרשת השבוע שהקב"ה אומר למשה רבינו אתה לא תיכנס לארץ ישראל, אבל הקב"ה אומר למשה רבינו (דברים ג כז) תעלה לראש הפיסגה ושא עיניך ימה וצפונה ותימנה ומזרחה וראה בעיניך ויראהו ה' את כל הארץ.

הבן איש חי אומר שואל מה טעם הראה ה' למשה רבינו את הארץ הרי אם אין ברצונו להכניסו לארץ זה סתם יצער אותו, וכמו המעשה שהיה במלך אחד שהיו לו שני בנים אחד טיפש ואחד חכם, אמר המלך מהבן הטיפש אני לא מבקש ממנו שום דבר, אבל מהבן החכם אני דורש שילמד כדי שיהיה ראוי למלוך אחרי, והבן החכם במקום ללכת ללמוד היה הולך ומטייל ומעביר את זמנו לבטלה, ואחרי כמה שנים המלך בנה שני ארמונות אחד נתן לבן הטיפש, ואחר כך קרא לבן החכם והראה לו את הארמון המפואר שבנה ואמר לו כל זה בניתי בשבילך, אבל בגלל שלא הלכת ללמוד לא תקבל את הבית הזה, אמר הבן אבא אם לא התכוונת לתת לי את הבית למה הראתי לי אותו כי עכשיו הצער שלי יותר גדול. הנמשל כך אמר משה רבינו להקב"ה רבש"ע למה אתה מצווה אותי לעלות להר ולראות את כל א"י, אם אתה מתכוין לא להכניס אותי לא"י כי עכשיו הצער שלי גדול יותר. ולמה ה' עשה כך למשה רבינו?

אלא אומר הבן איש חי הגמרא אומרת שיהודי חושב לעשות מצוה, ובסוף לא הצליח לקיים את המצווה הקב"ה מחשיב לו בשמים כאילו קיים את המצווה כי מחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה (קידושין מ א), משה רבינו רצה להיכנס לא"י ולמה כל כך רצה להיכנס לא"י וכי נתאווה לאכול מפירות א"י?

אלא שיש מצוות שנוהג רק בא"י ואני רוצה לזכות לקיים את המצוות האלו ולכן אמר הקב"ה תעלה להר ותראה את א"י ותצטער הרבה השכר שלך יהיה גדול מאוד.

חשיבות זכירת מעמד הר סיני

והתורה מצווה אותנו שלא נשכח את המעמד הנשגב של מתן תורה כמ"ש (דברים ד ט-י) "השמר לך ושמור נפשך מאוד פן תשכח את הדברים אשר ראו עיניך ופן יסורו מלבבך כל ימי חייך והודעתם לבניך ולבני בניך יום אשר עמדת לפני ה' אלוקיך בחורב". לומדים אנו מהפרשה שהקב"ה מצווה אותנו שלא נשכח את כל המאורעות שעברו עלינו, ואת כל הניסים שעשה עימנו מזמן יציאת מצרים ועד היום הזה, וצריכים אנו לחוקקם על לוח ליבנו ולספר לבנינו אחרינו, וזכירה זו נאמרה הן על המצבים הטובים כקריעת ים סוף ומתן תורה אשר בהם היה שיא ההתקרבות של בני ישראל לקב"ה, והן על המצבים אשר בהם הכעיסו את הקב"ה וחטאו ועברו על מצוותיו ומחמת כן היו רחוקים מאיתו יתברך. וטעם הדבר שציוונו הקב"ה לזכור את כל המאורעות שעברו עלינו כדי שאותם ניסים שראו אבותינו וראינו אנו ישאירו עלינו רושם, ועל ידי שנזכור אותם תמיד תתעורר בליבנו התפעלות ותתחזק בליבנו האמונה בבורא עולם.

ולכן ציוונו השם יתברך שנזכור את יציאת מצרים וקריעת ים סוף והורדת המן שעל ידי שנזכור את הניסים שנעשו לאבותינו ביציאת מצרים, ועל ידי שנזכור את הניסים שהיו בקריעת ים סוף וכן על ידי שנתבונן בנס הגדול שהקב"ה הוריד לנו לחם מן השמים ישתרש ויתחזק בליבנו "כי ה' הוא האלוקים אין עוד" שאין עוד מלבדו, ואין כח ששולט בעולם חוץ מבורא עולם כמו שכותב

הרמב"ן (סוף פרשת בא) שתכלית כל התורה ותכלית כל הבריאה היא שיהודי יגיע להכרה שהקב"ה הוא האלוקים ואין עוד מלבדו.

וכן כאשר יזכור האדם את החטאים שחטאו אבותינו ואת הפורענות שבאה על אבותינו בגלל שהתרחקו מהקב"ה, על ידי זה נדע לתקן מעשינו וכמו שאמר דוד המלך בתהלים (נא ה) "כי פשעי אני אדע וחטאתי נגדי תמיד".

וענין הזכירה לזכור את העבר שייך רק בעם ישראל שליהודי יש נשמה שהיא חלק אלוק ממעל, מה שאין כן אצל הגויים אין להם שייכות לכל זה וכמו שבמציאות אי אפשר לחבר בין העבר לעתיד כך גם במחשבה אין להם שייכות כלל לעבר.

וענין זה מצאנו אצל יצחק אבינו כמו שאומר המדרש (בראשית רבה סה י) על הפסוק (בראשית כז א) "ויהי כי זקן יצחק ותכהין עיניו מראות" שאיך יצחק אבינו התעוור?

אלא בשעה שעקד אברהם אבינו את יצחק בנו על גבי המזבח בכו מלאכי השרת ונשרו דמעות מעיניהם ונפלו לתוך עיניו של יצחק והיו דמעות אלו רשומות ושמורות בתוך עיניו של יצחק אבינו. ושואלים חז"ל שצריך ביאור מה התועלת יש בכך שהדמעות של המלאכים שמורות בתוך עיניו של יצחק אבינו?

אלא מבארים חז"ל שהדמעות היו שמורות בתוך עיניו על מנת שהמעמד הנשגב והנורא של העקידה יהא תמיד לנגד עיניו ועל ידי שדמעות המלאכים שמורים בתוך עיניו יחוש וירגיש יצחק אבינו בכל רגע את רושם דמעותיהם של המלאכים ויזכור את אותו מעמד שהיה עומד להיות קרב קרבן לה' כדי שרושם העבר ישפיע גם על העתיד.

וכן אמרו חז"ל (ברכות נד א) שאדם שעובר במקום שנעשה לו נס מברך "ברוך שעשה לי נס במקום הזה", מכיון שאדם מגיע למקום שנעשה לו נס הוא זוכר שוב את הנס שנעשה לו ומתחזק באמונה בהשם יתברך, ואף כי נס זה עבר בכל זאת יש לו לאדם לזכור תמיד את מאורעות העבר ועל ידי זה יתחזק בו האמונה ויתן הודאה לקב"ה.

הגמ' במסכת יומא (לח ב) אומרת בתחילה כל הדלתות של בית

המקדש היו של עץ, העשירו קצת החליפו לשל נחושת, העשירו עוד קצת החליפום לשל זהב חוץ מדלתותיו של ניקנור שהשאירום, מדוע? מפני הנס שנעשה על ידם כמו שמספרת הגמ' תנו רבנן מה ניסים נעשו לדלתותיו של ניקנור? אמרו כשהלך להביא דלתות לבית המקדש מאלכסנדריה שבמצרים, בחזרתו עמד נחשול שבים לטבעו, נטלו דלת אחת והטילוה לים ועדיין לא נח הים מזעפו, ביקשו להטיל את השנייה עמד ניקנור וקשר את עצמו לדלת ואמר הטילוני עימה, מיד נח הים מזעפו כיון שהגיעו לנמל עכו היתה הדלת הראשונה מבצבצת מתחת דפנות הספינה, לפיכך כל השערים שהיו במקדש השתנו להיות של זהב חוץ משערי ניקנור מפני שנעשו בו ניסים ולמרות שכל בית המקדש היה מלא ניסים מ"מ רואים שהיה זה נס מיוחד יותר מהכל.

החובה לזכור את חסדי ה'

רואים אנו שתמיד יש לו לאדם לזכור את מאורעות העבר את הניסים והנפלאות בבחינת "זכר עשה לנפלאותיו", כי כשיזכיר האדם את הקורות עמו ממילא יתבונן ויתפעל מחסדי ה' ונפלאותיו עמו, נמצא הוא על ידי כך מתחזק ומתעלה בעבודת ה'.

ומעשה בנער יתום שהיה רועה צאן והיה רועה את צאנו ביער ופעם אחת המלך הלך לטייל ביער ופגש באותו נער יתום וראה המלך שפיקח גדול הוא ולקחו המלך לביתו וקירבו וגידלו עד שמינהו המלך להיות משנה למלך וכל השרים הגויים קינאו באותו יהודי שגידלו המלך ומתוך שנאתם העלילו עליו שגונב את כספי המלך, ושלחו לבדוק בביתו ולא מצאו עד שהגיעו לאיזה חדר נעול אמרו לו תיפתח את החדר אמר להם בבקשה ממכם את החדר הזה אין אני יכול לפתוח! וכשראו כך אמרו ודאי כל מה שגנב מהמלך נמצא בחדר זה וציוו לפתוח חדר זה וכשנכנסו לחדר מצאו חדר ריק שמונח בצידו מקל שק וחליל.

שאלו אותו מדוע לא הסכמתה שנפתח את החדר? אמר להם בחדר זה אני שומר את התרמיל והמקל שהייתי פעם רועה צאן ובכל יום אני נכנס לחדר ומנגן בחליל ונזכר מאין באתי כדי שלא אגיע לידי גאוה! כך

האדם צריך לזכור בכל יום מאין הוא בא ולאן הוא הולך ולפני מי עתיד ליתן דין וחשבון, וכך לא יתרחק מבורא עולם.

עמ"י נמשלו לאשכול ענבים

הבן איש חי מספר (בן יהודיע ברכות ה ב) מעשה במלך שהיה לו שני שרים יועצים ואהבם הרבה, אחד ישראל ואחד ערל, והשר ישראל היה יפה מאד והיתה אשתו של שר הערל חומדתו ומתאוה אליו הרבה, ואינה יכולה לו שהיה צדיק וישר, לימים נתעברו נשותיהם וילדו זכרים ביום אחד, ולהיות אשתו של שר הערל חושקת הרבה בשר ישראל, ולא היתה מסירה אותו ממחשבתה, לכך אותה הולד שנתעברה בו מבעלה נולד צורתו כצורת שר הישראל, וגם אשתו של שר ישראל ילדה הולד שלה כצורת אביו ממש, נמצא אלו הילדים שנולדו ביום אחד היתה צורתם שוה שדומים זה לזה ממש, והוגד למלך כי ילדו נשותיהם של השרים ביום אחד, והילדים דומין זה לזה ממש, ושניהם דומין לצורת שר הישראל. והבין המלך כי מרוב חשקה של אשת הערל בשר הישראל הולידה בנה בצורתו, וכעס בלבו עליה וגזר ואמר שביום שימולו בנו של ישראל ימולו גם בנה של אותה אשה, ואף על פי שזה הפך דתם, גזר כן לפרסם עון החשק שלה שחשקה באיש זר מאד, וכן עשו, אחר כך גזר שיגמלו הילדים ביום אחד, ויביאו את שניהם לבית המלך ושם יגדלו אותם, ואת פני אביהם ואימותם לא יראו עד משך ששה שנים, שאז ימסור אותם להם, וכן עשו ואלו אחר שגדלו היו דומין זה לזה, אך המלך ובני ביתו יודעים מי זה בן שר הישראל, ומי זה בן שר הערל, כי אי אפשר להיות דומין ממש, שיש בודאי איזה סימן דק בניהם, אבל אבותיהם ואמותם מאחר שלא גדלו אצלם אין יכולים להכירם, ולא ידע כל אחד מי הוא בנו, והנה בכל אותם שנים שנגדלו בבית המלך כאשר מביאים תבשיל אסור לבן הישראל לא היה אוכל, ואם היו מאכילים אותו בעל כרחו היה מקיאו, ולא היתה נפשו מקבלת אלא רק אוכל של היתר, וכשהגיע זמן שקצב המלך שהיו הילדים כל אחד בן שש שנים, קרא המלך את שני השרים

אבותיהם של הילדים לביתו והציג את שני הילדים לפניהם, ויאמר להם כל אחד יקח את בנו וילך לו, והערל ניגש למשוך ילד אחד מהם, כי הוא אינו מכיר את בנו מאחר ששניהם דומין זה לזה, אבל שר הישראל לא רצה ליקח, והתחיל לבכות ויאמר למלך מאחר שאין אני יודע מי הוא בני לא ארצה ליקח מן התערבות מן הבא בידי. ויאמר לו המלך אם תוכל לעשות איזה מבחן שבו תכיר מי הוא בן שלך עשה וקח לך, ויאמר שר הישראל אני ארצה לעשות מבחן הזה שיביאו קערה אחת מלאה פרטי ענבים, דהיינו שתלשום מן האשכול ויעשו כולם פרט, ויביאו קערה אחת שיש בה אשכול ענבים אחד שעודם מחוברים באשכול ולא נפרטו, וישימום לפני אחד מן הילדים לבדו, ויחזרו ויניחום לפני השני לבדו, ומי שיקח את האשכול ברור לי שהוא בני, וכן עשו ויתנום לפני בן שר הערל ויבחר ויקח לו קערה שיש בה ענבים נפרטים, וחזרו והניחום לפני בן שר הישראל ויבחר לו לקחת את האשכול ולא בחר בקערה של פרטי ענבים, ויאמר השר הישראל זה הוא בני בודאי! ויאמר המלך כן דברת, זה הוא בנך כי אני מכיר אותם באמת, אך הגד לי מהיכן נודע לך הדבר על ידי מבחן זה? ויאמר לו אדוני המלך אנחנו ישראל, אף על פי שיש לנו גופים מוחלקים עם כל זה אנחנו אחוזים וקשורים זה עם זה מצד נשמותינו, ולכך כולנו נחשבים נפש אחת דכתיב (דברים י, כב) בשבעים נפש ירדו אבתיך מצרימה, ולא אמר 'נפשות', וכן כתיב (ירמיהו ג, יז) שה פזורה ישראל, ולא אמר 'שיות פזורות', ועל כן אנחנו דומין לאשכול ענבים, דאף על פי שכל ענבה וענבה לחודה קיימא עם כל זה כל הפרטים אחוזים וקשורים זה בזה על ידי האשכול שתלוים בו, ולכן ישראל נמשלו לאשכול, דכתיב (שיר השירים ז' ח') זאת קומתך דמתה לתמר ושדיך לאשכלות, כלומר מצד הגופים דמתה לתמר, ומצד הנפשות שהם מניקים בשדים דומין לאשכלות על דרך שאמרנו. אך אומות העולם אין מחוברים ואחוזים זה בזה, לכן ידמו לפרט שהם ענבים שנתלשו ונפרטו מן האשכול שאינם מחוברים ואחוזים זה עם זה, ואני ידעתי כי אלו הבנים להיותם קטנים עתה כל אחד נמשך

אחר שרשו, וכבר נתנסה בני בענין המאכל שהיתה נפשו קצה במאכל האסור לו, על כן תראה זה בני, עתה נמשך לבו אחר האשכול שבחר בו אף על פי שאין בו ענבים חצי ממה שיש בקערה האחרת, אך בן האחר נמשך לבו אחר הפרט שהוא דמיון לאומתן, ויטב הדבר בעיני המלך כי ראה דבריו נכונים בחוש הריאות ויתן לו את בנו.

כי אצל היהודים יש יסוד גדול יהודי חייב להיות מחובר לשורש שלו, אם יהודי לא מחובר לשורש שלו אין לו חיות לכן אנחנו צריכים להיות מחוברים לשורשים שלנו לאמונה לתורה מתי שיהודי מנתק את נפשנו מהשורשים יש לו עצבות אדם שלא קשור לשורשים שלו אין לו חיות יש לו עצבות גדולה ולא מוצא מרגוע לנפשו בגלל שהוא התנתק לגמרי מהשורשים. אבל גוי אין לו שייכות לשורשים שלו אין לו שייכות לעבר שלו לא משנה מי היה האבא שלו מי היה הסבא שלו אבל יהודי הוא חייב להיות מחובר לשורשים שלו לעבר שלו אם האבא שלו כהן הוא כהן אם האבא שלו לוי הוא לוי אם האבא שלו ישראל הוא ישראל יהודי יש לו שייכות לעבר.

האם החוקים הם דבר שיש בו טעם

כתוב בתורה (דברים ד ו) כי היא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים אשר ישמעון את כל החוקים האלה ואמרו רק עם חכם ונבון הגוי הגדול הזה וגו' מקשים העולם כיצד ייווכחו הגויים לדעת מכח החוקים כי 'עם חכם ונבון הגוי הגדול הזה'. אדרבה, למראה החוקים שאין טעמם מובן ישחקו וילעגו עלינו, כמבואר בפירש"י תחילת פרשת חוקת?!

סוף החוקים להוכיח את עצמם

אלא ענה על זה הרב נוימן בספרו דרכי מוסר (ואתחנן) כי בהתחלה כשהקב"ה נתן לנו את החוקים, אומות העולם שחקו מאתנו מה טעם יש בה. אבל לבסוף כשהם רואים מה הן התוצאות של החוקים איזה אנשים יצאו מהחוקים שלנו הם רואים עי"ז שבני ישראל שומרים טומאה וטהרה אעפ"י שהם בלי טעם, הם נבדלים משאר האומות

והם עומדים במעלה יותר גדולה מכל האומות, למשל נקח את הענין של טהרת המשפחה, המקוה היא חוקה בלי טעם אבל רואים את התוצאות מהמקוה איזה אצילות ועדינות היא נותנת לעם ישראל. וכן מאכלות אסורות אעפ"י שהם בלי טעם כי למראה עיניו של האדם הוא לא מבין למה אסרה התורה חזיר הלא הוא כ"כ בריא וטעים, וכן כל מאכלות אסורות, אבל כשרואים אח"כ ההבדל בין ישראל לגוים כמה בן ישראל הוא רחוק מרציחה ומכל המדות הרעות, מה שרואים אצל הגוים ההיפך זהו רק מפני שבני ישראל לא מטמטמים את נפשם במאכלות אסורות.

לכן כשהגוים רואים את המעלות הנפשיות של עם ישראל וגם המעלות השכליות שהם נכונים וחכמים יותר, הם מתפלאים מנין לעם ישראל את כל המעלות, הלא גם להם יש משפטים, בע"כ הם מוכרחים להודות שמעלות עם ישראל היא בשביל החוקים, מפני שהחוקים אעפ"י שאנחנו לא מבינים בשכלנו את טעמם אבל אנחנו מרגישים בנפשנו שהם מעלים אותנו למדרגות גדולות, והגוים שאין להם החוקים הללו אי אפשר להם להגיע למדרגת עם ישראל, והגוים בעצמם מכירים שע"י החוקים אנחנו עומדים ברום המעלה הרבה יותר מהם ואומרים רק עם חכם ונבון הגוי הגדול הזה.

כעין זה ראיתי בס' משך חכמה בריש פ' עקב וז"ל "כי כאשר נתבלל דברי תורה בגופם ועמדו בנסיונות ארבעים שנה אז נתהפך להם החוקים למשפטים, כי הנפש הזך והבהיר משיג מה שמאכלות אסורות וביאות אסורות מטמטם הנפש ומרחקים הזכות והזוהר מאור האלקי ולאנשים כאלה נחשב חוקים למשפטים" עכ"ל.

וכעין זה ביאר הסבא מקלם זצ"ל כשצרו בני ישראל על יריחו המסוגרת. ויהושע נצטוה להקיפה עם אנשי המלחמה, הארון הולך לפניהם, ושבעה כוהנים מריעים בשופרות לפניו. הקיפוה פעם אחת ושבו אל המחנה -ודאי "חוק" הוא, בלי שום הגיון מושכל! מה חשבו הזקיפים שעקבו אחר המסע. תחלה בתמהון, ולאחר מכן בלעג?! ודאי שלא חשבו שזה עם חכם ונבון,

שמבצע טקסים לא מובנים, שבעצמו אינו יודע להסבירם. ומה חשבו כשחזרו להקיף ביום השני, והשלישי, והרביעי, והחמישי? משכו בכתפיהם באדישות: הלא רואים הם שאין להקפות שום תוצאה, אין להן כל הצדקה, מה הם חוזרים על ההקפה העקרה. וביום השביעי, שהקיפו פעם ופעמים ושלוש וארבע, גיחכו בלעג. ובהקפה השביעית תקעו בשופרות, וכמו במעלית יורדת, החומה שקעה תחתיה ונבלעה באדמה (ברכות נד ב), והזקיפים המופתעים מצאו עצמם פנים אל פנים, בגובה העינים, מול בני ישראל. "ויעל העם העירה, איש נגדו, וילכדו את העיר" (יהושע ו, כ) - החיוך נמחה משפתיהם. ומה חשבו ? אה, עדיין אינם מבינים איך וכיצד, עדיין "חוק" הוא בעיניהם. אינם משיגים איך הקפת החומה עם ארון הברית ותקיעה בשופר מחוללת נס ומקריסה חומה, אבל עובדה שזה עבד. ואם כן, אשרי העם שככה לו: "מי גוי גדול אשר לו חוקים ומשפטים צדיקים [הגונים ומקבלים (רש"י)] ככל התורה הזאת אשר אנכי נתן לפניכם היום" (דברים ד, ח), ואשריהם שהם מציתים לאותם חוקים ונהנים מתוצאותיהם הברוכות!

צאי לך בעקבי הצאן

נאמר בשיר השירים (א, ח), "אם לא תדעי לך היפה בנשים צאי לך בעקבי הצאן ורעי את גדיותייך על משכנות הרועים", אומר רבינו הקדוש הרב הבן איש חי שטבע העולם הוא שהאיש הוא הרועה את הצאן ולא האישה, אבל יכול להיות זמן שבו האיש לא נמצא והאישה לוקחת את הצאן לרעות, ומכיוון שהאישה לא יודעת לאן לקחת את הצאן, לכן האישה מסתכלת באדמה ורואה לפי העקבות שיש באדמה לאן לרעות את הצאן, כך שלמה המלך בא ללמד אותנו, שבכל זמן שאנו לא יודעים כיצד לנהוג בעבודת השם כל מה שאנו צריכים לעשות הוא להסתכל בעקבות של האבות הקדושים ולהתבונן במעשיהם, וכך נראה איך הם התנהגו ונלמד מהם וכך נעשה.

הילולת רבי נתן שפירא צוק"ל המגלה עמוקות

מחר בערב ליל י"ג באב יחול יום ההילולא של אחד מגדולי המקובלים שהיו בפולין לפני קרוב לארבע מאות שנה (883 שנים במדוייק) קראו לו הרב הקדוש הקובל האלוקי רבי נתן שפירא זצוק"ל.

הוא היה איש אלקים, קדוש וטהור, שכל רז לא אניס ליה. עיניו הפקוחות והצלולות חדרו כליות ולב וידעו כל מה שמתרחש בסתרי סתרים, הוא היה בקי בחוכמת הפרצוף, ובהסתכלו בפני איש יכול לקרוא את מחשבותיו הנסתרות ביותר, כל הסודות והרמזים הכמוסים הכלולים באותיות התורה הקדושה, היו גלויים וברורים בפניו.

הוא חיבר הרבה מאוד ספרים, אבל הספר המפורסם שלו קוראים לו מגלה עמוקות, ושם הוא כותב 252 פירושים על הפסוק הראשון של פרשת ואתחנן, כמניין רב לך שזה בגמטריא 252.

ומן השמים גילגלו שההילולה של הצדיק יוצאת בכל שנה באותו שבוע שקוראים בתורה בפרשת ואתחנן, ששם הצדיק כתב ספר שלם על הפסוק הראשון של פרשת ואתחנן.

הרב הקדוש המגלה עמוקות היה קדוש עליון והיו באים אלפי יהודים לשמוע ממנו תורה, והיה עוסק הרבה בלימוד תורת הקבלה והיה הרב של העיר קראקוב בפולין, שהיא היתה אחד הערים הגדולות ביותר בפולין, ופעם זה היה עיר הבירה של פולין ועד היום חקוק על המצבה של הרב מגלה עמוקות בבית העלמין בעיר קראקוב שהיה נגלה אליו אליהו הנביא באופן תדיר ולומד איתו תורה, ובהקדמה לספר מגלה עמוקות כותב הבן שלו שפעם אחת האבא שלו היה יושב על הריצפה בחצות הלילה וקורא תיקון חצות בבכי ובמנגינה מיוחדת, ונגלה אליו אליהו הנביא וא"ל תדע לך שבשמים הצדיקים בגן עדן אומרים תיקון חצות בכל לילה בדיוק במנגינה שאתה אומר כאן, וזה עושה רעש גדול בשמים.

על מצבתו נחרת: "פה נטמן איש קדוש מן הקדמונים, גילה עמוקות רזין ומטמונים, הוא שאומרים עליו שדיבר עם אליהו פנים אל פנים".

מסופר שהמגלה עמוקות הסתיר את הגדלות שלו בתורה, ושהיה בחור צעיר ורצה להתחתן, והיה עשיר אחד שחיפש חתן לבת וחיתן 4 בנות עם ת"ח ולבת הקטנה חיפש חתן ת"ח והראש ישיבה המליץ על רבי נתן שפירא והתחתן ר נתן ובאו החתנים לדבר איתו ד"ת ולא היה עונה והיה שותק אמרו כנראה הוא עם הארץ ואמרו לעשיר שהוא עם הארץ אמר לבת שלו תתגרשי ממנו או שאני יוציא אותך מהבית ושם אותם בבקתה ואחר חודש לילה אחד אמר העשיר אני יראה מה עם הבת שלי וראה אור דולק וראה שהבת יושנת בחוץ. א"ל למה את בחוץ א"ל בעלי לומד תורה עם אליהו הנביא ולכן אני לא רוצה להפריע לו א"ל זה עם הארץ ובאו להיכנס א"ל אל תכנסו ובכל זאת אחד החתנים ניכנס ונפל ומת,

ומסופר עליו דברים גדולים מאוד פעם אחד הגיע הט"ז לקראקוב וכל יהודי העיר יצאו לקבל פניו חוץ מהמגלה עמוקות, והתפלא הט"ז למה המגלה עמוקות לא אומר לו שלום, אחרי שבועיים הלך הט"ז וכינס את כל החכמים ואמר להם שהמגלה עמוקות לא אומר לו שלום והוא חייב נידוי, ורצו לכתוב לו נידוי ובאו כמה שוחטים לשאול שאלה א"ל אני לא יכול לענות לכם כי עכשיו כותבים עלי נידוי בבית של הט"ז ובאו ואמרו להם אמרו סימן שיש לו רוח הק' ועדיין לא אמר לו שלום ואחרי חודש וחצי בא להגיד לו שלום ולא רצה הט"ז להגיד לו שלום א"ל שיצאת מהעיר שלך ובאת לכאן נידו אותך מן השמים כי יש אלמנה בעיר שלך שהיית רגיל לתת לה צדקה בכל ערב שבת ומזמן שהגעת לכאן לא היה לה מה לאכול ונעשה עליך קטרוג מן השמים.

מסופר על שני נערים יתומים שעבדו באטליז בעיר קראקוב, ויום אחד מצאו מטבע זהב ומה עשה אחד הנערים הלך וקנה בשר טרף בזול ומחליף בבשר הכשר היקר, וכך עלה ונתעשר עד שיום אחד עזבו את בעל הבית ופתחו אטליז, ובלילה היו קונים מהגויים בשר טרף בזול ומוכרים כאילו זה כשר למהדרין ונתעשרו עושר גדול, וכך היה במשך 30 שנה. עד שיום אחד היה סעודה

עם הרב המגלה עמוקות והצלחת נופלת על הריצפה וכך כמה פעמים אמר זה סימן מן השמים שאני לא יאכל את הבשר וגילה שכל הבשר שלהם הוא בשר טרף, ואמר עכשיו אני מבין כמה מגיפות באו לעיר יתומים ואלמנות בגלל שיהודים האכילו בשר טרף. וקרא לאחד החתנים שלו וציווה עליו שיקרא כל יום בקול מעשה בקצב בעיר ציפורי שהאכיל נבלות וטריפות יהודים בערב שבת אחת שתה יין עלה לראש הגג נפל ומת, והמת הוא מוקצה והיו הכלבים מוצצים את דמו, א"ל רב הונא תשאירו אותו ובשר בשדה טריפה לכלב תשליכון אותו, שהרי הדין הוא שאם יש בשר של טרף תנו לכלב אבל הקצב הזה הוא לקח מהכלבים את הבשר טרף ומה שהם לוקחים זה משלהם.

אותו יהודי היה החתן שלו קורא בקול גדול את הגמרא הזאת "האוכל חלב או בשר טריפה חייב כרת! על עבירה זו אפשר לכפר ע"י תשובה, אך אם לא עשה תשובה הריהו נכרת מהעולם ואינו מגיע למחצית שנותיו, ברם גם מיתה אינה מעבירה את העוון כליל, והוא חייב לרדת לגהינום ולהישרף במדורים השונים כדי להיטהר מהחטא ולזכות לכפרה מלאה".

"במה דברים אמורים?" המשיך החתן "אם אכל את המאכלות האסורות בשוגג, בלי כוונה, אבל אם חטא במזיד וגם החטיא את האחרים טרפות בזדון, הרי גם התשובה אינה מועילה, אין לו חלק לעולם הבא ואינו קם בתחיית המתים. הוא נידון להיקלע בכף הקלע לנצח נצחים! גיהנום כלה והם אינם כלים".

עד שיום אחד בא לאח שלו בוכה, וא"ל יש לנו עושר גדול אבל אני בוכה על עולם הבא מה יהיה איתנו אתה יודע מה העונש שלנו בעולם הבא 30 שנה האכילנו יהודים נבלות וטריפות "דע לך, שותפי היקר, שהשטן הוא היצר הרע, לכד אותנו ברשתו... הוא סינוור את עינינו בתאוות הממון ועל ידי כך המיט עלינו שואה שלא נחלץ ממנה לנצח נצחים! כי נגזר עלינו להיות לדראון לעולמי עולמים! כל כספנו וזהבנו, כל היהלומים ואבני החן, הוילות המפוארות והגנים הפורחים לא יחלצו אותנו מצרה זו,

ולא יוכלו לגרוע במאומה מהסבל האיום המצפה לנו... ויום הדין אינו רחוק!

ובאו למגלה עמוקות לבקש לחזור בתשובה א"ל רק אם תעשו כל מה שאני יגיד לכם, ואחרי שלושה ימים חזרו שוב ואמרו רוצים לחזור בתשובה וכל מה שתגיד לנו לעשות נעשה, א"ל לכו תמכרו כל הנכסים ותביאו את כל הכסף הלכו ומכרו כל האדמות והביאו כל הכסף ועשו שריפה גדולה ושרפו את כל הכסף ואמר להם עכשיו תלכו לגלות במשך 3 שנים וכך היה הלכו לגלות וכל מקום סיפרו מה שעשו והיו מבזים אותם, ואחרי 3 שנים חזרו והיו כחושים ובאו למגלה עמוקות ונתן להם מכתב ואמר מי שימות ראשון שיקברו אותו עם המכתב, ואחרי שימות שיבוא לאח שלו בחלום ויספר מה עלה בגורלו במשפט בשמים, ואחרי זמן קצר אחד מהאחים נפתח ובא בחלום וסיפר שרצו להכניס אותו לגהינום ובגלל המכתב של הרב המגלה עמוקות עשו תשובה וקיבל הקב"ה את התשובה שאין לך דבר שאי אפשר לעשות עליו תשובה.

ליד הקבר של המגלה עמוקות כאן נקבר אדם שלא נודע מי הוא יום אחד בא איזה אברך וביקש מהגבאי של חברא קדישא וביקש לקנות קבר ליד המגלה עמוקות א"ל מי אתה בכלל א"ל אני ישלם כל סכום א"ל תן אלף מטבעות זה סכום עצום ואחרי כמה ימים בא האברך ושילם כל הסכום וביקש שטר שהקבר נמכר אחרי 3 ימים נשמע שאברך אחד ניפטר ולא נודע מה השם שלו וקברו אותו בקבר צדדי בלילה בא היהודי לגבאי לתבוע אותו בבי"ד של מעלה שלא קברתי אותי בחלקת קבר ליד המגלה עמוקות ולא התייחס לחלום וכל לילה היה מפחיד אותו בחלום עד שהלך לרב הב"ח וסיפר לו החלום א"ל הב"ח תגיד לו שעושים דין תורה אצל הרב הב"ח בבית הכנסת הוא הרב של העיר עכשיו ובא לדין תורה ועשו פרגוד והיה רעש מאחורי הפרגוד והרוח היתה מדברת קניתי את חלקת הקבר ולא הסכים לגלות מה השם שלו ומה המעשים שלו ולא ידע מה לפסוק א"ל נפתח את הקבר שלך ונפתח הקבר של ליד המגלה עמוקות אם אתה ראוי תקום בעצמך

ותעבור לקבר ליד המגלה עמוקות, ובבוקר ראו שעבר הנפטר לקבר סמוך למגלה עמוקות ויש שם מצבה כאן נקבר אברך לא נודע מה שמו

בנו סיפר כי פעם בשעה שערך תיקון חצות לפי כוונות האר"י, ושר בשירים וניגון, שמנגנים שרפי עילא, בשלוש משמרות הלילה, כאשר אליו נגלה איש לבוש אדרת שער כולה והגיד לו דברי אלה: "כך וכך מקוננים פמליא של מעלה" ועין בעין ראה אותו ניצב וקמה

וכותב הרב המגלה עמוקות על פרשת ואתחנן, להיות שיש ארבע חיות הקודש הנושאות את המרכבה העליונה והכסא כבוד שלה, ולה ארבע רגלים, ארבע אופנים. ואמרו רז"ל 'האבות הם הם המרכבה'. והאבות הקדושים המה שלושה כנגד שלושה רגלים. ורצה משה רבינו ע"ה להיכנס לארץ ישראל, וע"י קדושת הארץ יוכל להיות דגל רביעי שבמרכבה. ואמר לו הקב"ה "רב לך, אל תוסף דבר אלי עוד בדבר הזה", כי כבר הכינותי את דוד עבדי להיות ברגל הרביעי. ורמז לזה כי מילת "בדבר" הוא ר"ת - ב'ן ד'וד ב'רגל ר'ביעי. כי משה רצה להשלים את מעשה המרכבה העליונה העומדת בארץ ישראל של מעלה ומכוונת כנגד א"י של מטה, ובכניסתו לשם יגיע התיקון בספירת ה'נצח' שהיא בעולם היצירה, אך הקב"ה ראה שתיקון העולם כפי שהיה בזמן מחשבת הבריאה עליונה דווקא ע"י השלמת עשר הספירות, ע"י דוד בספירה האחרונה, ספירת ה'מלכות' שהיא בעולם העשיה".

הילולת המקובל האלוקי רבי שמעון לביא זיע"א

בשבת קודש הקרובה יחול יום ההילולה של המקובל האלוקי הרב הקדוש צדיק יסוד עולם רבי שמעון לביא זצוק"ל זיע"א, שנפטר בטו' באב, כשהיה בגיל מאה, לפני ארבע מאות שלושים ושש שנים (תשפ"א).

רבי שמעון לביא חיבר את הפיוט בר יוחאי נמשחת אשריך.

רבי שמעון לביא נולד בספרד וכשהיה ילד קטן בגיל 6 היה גירוש ספרד וגירשו את כל היהודים מספרד והוריו של רבי שמעון לביא עברו לעיר פאס שבמרוקו ושם גדל ולמד תורה יומם ולילה עד שנעשה איש אלוקים קדוש, רבי שמעון לביא חיבר פירוש על הזוהר הקדוש שקוראים לפירוש שלו "כתם פז" (כתם פז בגמטריא שמעון לביא ז"ל עם הכולל פ"ז ר"ת פירוש זוהר, והשם של הספר נתן לו הרב החיד"א שהוא היה בליוורנו בזמן שהדפיסו את הספר בפעם הראשונה) ומרוב שנפשו של רבי שמעון לביא היתה קשורה לתנא הקדוש רבי שמעון בר יוחאי החליט רבי שמעון לביא בגיל 51 לעלות לארץ ישראל כדי לזכות להשתטח על ציונו של התנא הקדוש רבי שמעון בר יוחאי במירון.

הרב הקדוש החיד"א (שם הגדולים מערכת גדולים אות ש [קסו] רבינו שמעון ן' לביא) מביא מעשה שכאשר היה רבי שמעון לביא בדרכו לארץ ישראל לפני ארבע מאות שלושים ושש שנים, הוא עבר דרך העיר טריפולי בלוב, ושם הוא מצא קהילה גדולה של שמונה מאות משפחות של יהודים שלא היו בקיאים בהלכות, ומצא אותם שהיו מתפללים תפילה של יום חול בשבת קודש, ונתעכב שם כדי לתקן להם כמה תקנות טובות, ודאג ללמד אותם הלכות שחיטה ובדק את כשרות המקוואות, וכשראו היהודים בעיר טריפולי שרבי שמעון לביא הוא איש אלוקים קדוש, התחננו לפניו שיישאר אצלם ויהיה הרב שלהם שילמד אותם תורה, ומסופר שיהודי לוב מאוד העריצו את רבי שמעון לביא, עד שאמרו עליו רבי שמעון לביא בדורו כרבי יוחנן בן זכאי בדור החורבן.

וכשראה רבי שמעון לביא את המצב של היהודים שם בטריפולי, שאין

להם תלמידי חכמים ואין מי שילמד אותם את הדינים וההלכות, אפילו שהיה לו רצון גדול לעלות לארץ ישראל נשאר שם בטריפולי, ושם נפטר ושם נקבר, ומסופר על מקום קבורתו של רבי שמעון לביא, שהיה מפורסם בכל המקומות שמי שיש לו חולה בביתו, היה מביא את החולה לקברו של רבי שמעון לביא והיה החולה מתרפא ואפילו הגויים שהיה להם חולה בתוך ביתם היו מביאים את החולה להתפלל בקברו של רבי שמעון לביא, וכן כתבו גדולי חכמי לוב שהיה מנהג אצלם, שעל כל צרה היו הולכים להתפלל בקברו של רבי שמעון לביא, וכן בשעת עצירת גשמים היו הולכים להתפלל על קברו ומיד היו נענים.

ומסופר שלפני מאה ועשר שנים כשממשלת איטליה שלטה בלוב, ובאותו זמן הישמעאלים טענו שהקבר ששם טמון רבי שמעון לביא, הוא קבר של אחד מהישמעאלים ורצו בעלות על מקום הקבר, והיהודים והישמעאלים התווכחו ביניהם, עד שהוויכוח למי שייך הקבר הגיע לבית המשפט העליון באיטליה, ושם קבעו שיפתחו את הקבר ויבדקו, אם יש בקבר סימן של יהודים סימן שקבור שם יהודי, ואם יש סימן של גויים סימן שקבור שם ישמעאלי, ופתחו את הקבר וראו את גופתו של הרב הקדוש רבי שמעון לביא שהייתה עטופה בטלית והייתה גופתו שלימה, ואפילו שכבר עברו יותר משלוש מאות שנה מזמן שנפטר, גופתו נשארה שלימה.

רבי שמעון לביא חיבר את הפיוט "בר יוחאי נמשחת אשריך שמן ששון מחבריך", הרבה חיברו פיוטים אבל לא זכו שהפיוט שלהם התקבל בכל קהילות ישראל, אבל הפיוט בר יוחאי נמשחת אשריך זכה להתקבל בכל תפוצות ישראל, ובכל מקום של יהודים בעולם מלפני ארבע מאות שנה, היו שרים את הפיוט בר יוחאי נמשחת אשריך.

וכתבו גדולי חכמי הקבלה, כי הפיוט בר יוחאי עוסק בעשר ספירות וטמונים בו סודות גדולים מאוד, והוא סגולה גדולה להאיר את הנשמה באור יקר.

כתב הגאון ר' נפתלי כ"ץ, שאמירת הפזמון בר יוחאי שחיברו הרב

המופלא רבי שמעון לביא, מסוגלת להארת הנשמה.

ביאור על הפיוט "בר יוחאי"

"בר יוחאי, נמשחת אשריך, שמן ששון מחברך" - אשריך שנתגדלת, לגלות את סודות התורה - יותר מחבריך.

"שמן משחת קדש, נמשחת ממדת הקדש" - נתגדלת בחכמת הנסתר הקדושה, ושרתה על ראשך רוח הקודש.

"מושב טוב ישבת" - למושב טוב זכית ביום שברחת, למערה החקוקה בצור ששם קנית את מעלתך.

"עצי שטים עומדים" - זכות תורתך עומדת לעד כעצי השיטים של המשכן, את לימודי סודות הכלולות בשם הוי"ה למדת עם החברים, שאורם מופלא, אותם קיבלת מרבותיך.

"ולשדה תפוחים, עלית ללקוט בו מרקחים" - עלית ללקוט פירות מפרד"ס התורה, את סודות התורה, ועליך אמר הקב"ה נעשה אדם.

"נאזרת בגבורה, ובמלחמת אש דת השערה" - חגרת עצמך בגבורה במלחמת התורה, ושלפת את חרבך להוקיע את מלכות רומי הרשעה.

"למקום אבני שיש, הגעת לפני אריה ליש" - למקום גבוה ביותר הגעת בהשגותיך, גם את סודות מערכת הכוכבים השגת מה שאף אחד לא השיג.

"בקדש הקדשים, קו ירוק מחדש חדשים" - השגת את סוד קודש הקדשים שלמעלה, את סוד גוון הירוק המתחדש תמיד, עד חמישים שערי בינה הגעת, סוד קשר של תפילין.

"יו"ד חכמה קדומה, השקפת לכבודו פנימה" - השקפת אל תוך סוד ה"יוד" שבשם הוי"ה המרמזת על חכמה, את שלשים ושתים שבילי החכמה הארת באור חכמתך.

"אור מפלא רום מעלה, יראת מלהביט כי רב לה" - כשהגעת לאור עליון מכוסה, יראת להביט כי גדולה היא, כי היא נעלמת ונקראת "אין", עליה אמר הכתוב: "עין לא ראתה".

"אשרי יולדתך, אשרי העם הם לומדך" - אשרי יולדתך - מאושרת היא יולדתך, ומאושרים הם לומדי דבריך, ומאושרים יותר אלו המשיגים את סודותיך, המאירים את עיניהם כאורים ותומים.

לבושי חושן תומיך ואורך: כל מי

שלומד תורתו של רשב"י, כאילו לובש את החושן לבושי חושן תומיך ואוריך
רשב"י - ר"ת י'רד ש'פע ר'ב ב'זכותו.

בר יוחאי ולשדה תפוחים

בפיוט בר יוחאי נמשחת אשריך שם כתוב בר יוחאי ולשדה תפוחים עלית ללקוט בו מרקחים, וצריך להבין למה המשיל את רשב"י דווקא לאדם שמלקט בשדה תפוחים ולא בכל שדה אחר.
אלא הגמרא במסכת שבת (פח ב) דורשת על הפסוק (שיר השירים ב ג) "כתפוח בעצי היער", מה תפוח פריו קודם לעליו כך הקדימו בני ישראל נעשה לנשמע, וכמו שבני ישראל במעמד הר סיני הקדימו נעשה לנשמע, וזה מעלה גבוהה שהאדם מאמין וסומך על בורא עולם ולא שואל שאלות מה יהיה כתוב בתורה אולי אני לא יוכל לעמוד בזה?
אלא על הכל הוא סומך על בורא העולם. וכמו שמספרת הגמרא (שבת פח א) על רבא שהיה יושב ולומד תורה, והוא דרך על אצבעו והיה יורד דם מאצבעו, ובא איזה צדוקי וא"ל אתם עם פזיז שהקדמתם נעשה לנשמע - מיד שה' שאל אותכם האם אתם מוכנים לקבל את התורה, אמרתם כן בלי לבדוק האם אתם יכולים לעמוד בה, שהרי לא שמעתם מה כתוב בתורה, ועדיין אתם עומדים בפזיזות שאתה דורך על האצבע שלך ואתה לא שם לב שיורד לך דם.
א"ל רבא מה שקבלנו את התורה בלי לשאול מה כתוב בה ובלי לבדוק האם אנו יכולים לקיימה, זה מפני שאנו הולכים עם הקב"ה בשלימות ובתמימות וסומכים עליו שהוא יתן לנו רק מה שמתאים לנו ונוכל לעמוד בו.
ולכן דימה את רשב"י למלקט בשדה תפוחים כי מה שרשב"י זכה להגיע למדרגה זו, זה בזכות שהוא קיבל עול מלכות שמים בלי שום שאלות, רשב"י לא בא בטענה להקב"ה למה נגזר עלי להסתתר במערה במשך 13 שנה, ובגלל שלא הרהר אחרי הקב"ה לכן זכה רשב"י וגילו לו מן השמים כל הסודות.

מי שמכניע את התאוות יש לו מנוחת הנפש

בפיוט בר יוחאי שחיבר הרב הקדוש רבי שמעון לביא, שם כתוב בר יוחאי

מושב יום ישבת יום נסת יום אשר ברחת במערת צורים שעמדת שם קנית הודך והדרך.

ולכאורה צריך להבין איך אפשר לומר מושב טוב ישבת, הרי היה רשב"י ישב במערה והיה נכנס כל גופו באדמה ורק ראשו היה בחוץ במשך שלוש עשרה שנים וכל גופו התמלא פצעים ואחרי כזה צער האיך אפשר להגדיר את זה למושב טוב ישבת?

אלא אומרים רבז"ל שהטבע בעולם אדם אומר אני ילך אחרי התאוות שלי וכך יהיה לי חיים טובים, אבל זה אל נכון כי כאשר האדם הולך אחרי התאוות, אין לו מנוחה כלל בעולם כי יש לו מנה רוצה מאתיים, היצר הרע משביעו רעב מרעיבו שבע (סוכה נב ב), אבל מי שלא הולך אחרי התאוות יש לו מנוחת הנפש גדולה, וזה היה רשב"י שהיה במערה והכניע את התאוות היה לו מנוחת הנפש גדולה לכן אמרו בר יוחאי מושב טוב ישבת במערת צורים שעמדת.

וכן רואים יסוד זה בהמשך הפיוט שאומר בר יוחאי מושב טוב ישבת - יום נסת יום אשר ברחת במערות צורים שעמדת - שם קנית הודך והדרך, והעירו (בספר הנפלא - דביר קדשו) דהפייט בא לומר מהו 'מושב טוב' שאילו בשבילנו מושב טוב הוא עד כמה שהגשמיות מסודרת דירה נאה, בית מדרש נאה, חדר אוכל, פנימיה וכו' וכו', אך אצל רשב"י המושב טוב הוא "שם קנית הודך והדרך" היינו מקום קניני התורה.

ונראה להוסיף: שלכאו' יש להבין שפתח במושב טוב, וסיים: יום נסת יום אשר ברחת שלכאו' הוא דבר והיפוכו שהרי יום שהאדם נס אין לו ישוב הדעת? אלא דאדם חושב שהמושב טוב זה הזמנים שיושב על המנוחה והנחלה, כשיושב על כסא נוח, או על ספה עם רגל על הכסא וסיגריה ביד, וזה לימד אותנו הפייטן מה הסיבה שזכה רשב"י לשם קנית הודך והדרך, וע"ז פתח: "יום נסת יום אשר ברחת, במערות צורים שעמדת שכל אלו הם דברים שלכאורה מונעים האדם מעסק התורה אך רשב"י התעלה מעל הכל ושקע בתלמודו למרות שהיה צריך לנוס והיה צריך לברוח והיה צריך לישב במערות צורים. וזהו המושב טוב כמו שראינו אצל יעקב שזה מה

שנחשב אצלו תורה!! [ולכן זכה לשם קנית הודך והדרך... וכמבואר לעיל שרק דרך ההתגברות על הנסיונות זוכים להתעלות, וזה מה שפותח הפייט "מושב טוב ישבת" דמאחר וע"י העמידה בנסיון זכה לשם קנית הודך והדרך, א"כ אין לך מושב טוב גדול מזה"].

יש מנוחת הגוף ויש מנוחת הנפש

יש שני סוגים של מנוחה בעולם הזה יש מנוחת הגוף ויש מנוחת הנפש, והחשוב ביותר זה מנוחת הנפש של האדם, שכל הזמן הולך אחרי התאוות שבלב שלו יכול להיות שיש לו מנוחת הגוף אבל מנוחת הנפש אין לו, כי התאוות לא נותנת לאדם מנוחת הנפש הנפש לא שקטה כי אדם שאין לו מנוחת הנפש כל הזמן יש לו ייסורים, בתוך נפשו ולא רגוע אלא כל הזמן התייסר בתוך עצמו אבל אדם שיש לו מנוחת הנפש הוא זוכה גם למנוחת הגוף ולכן מי שהולך אחרי תאוות ליבו כביכול כדי לזכות למנוחת הגוף אבל אין לו מנוחת הנפש וכל הזמן יש לו ייסורים בתוף עצמו ולכן בא יעקב אבינו ומגלה לנו מתי אדם זוכה שיהיה לו מנוחת הנפש מתי שיקבע עיתים ללימוד תורה וירא מנוחה כי טוב ויט שכמו לסבול ויהי למס עובד.

"בר יוחאי נמשחת אשריך"

"בר יוחאי נמשחת אשריך' שמן ששון מחברך' שרבי שמעון זכה לקדושה כמו שהכהן הגדול היו מושחים אותו בשמן המשחה כך מרוב קדושתו של רשב"י זכה להימשח בשמן המשחה בר יוחאי נמשחת אשריך שמן ששון מחברך.

אנחנו רואים בתורה שהקב"ה לברוא את האדם הראשון כתוב בפסוק (בראשית א כו) "נעשה אדם כצלמנו כדמותינו" ואומרים רבותינו ז"ל לאיזה אדם התכוין הקב"ה? לרבי שמעון בר יוחאי, וכך דרש הרב הקדוש המקובל רבי שמעון לביא שהוא חיבר את הפיוט "בר יוחאי נמשחת אשריך" ושם נאמר "נעשה אדם נאמר בעבורך" פירוש הדברים שהקב"ה ברא את האדם הראשון ואמר "נעשה אדם בצלמינו כדמותינו" התכוין הקב"ה לאדם השלם דהיינו רשב"י שהגיעה לשלימות.

מוסדות התורה והחסד **בית מאיר**

השיעור השבועי

מפי מורנו ורבנו האדמו"ר

הרב
שמואל שמעון טולידאנו
שליט"א

שיתקיים בעזרת ה' יתברך
במוסדות התורה והחסד בית מאיר
רחוב העצמאות 39 רובע סיטי אשדוד

ביום שלישי י"ח אב 27.7.21

בשעה 20:45 בדיוק

לקבלת שיעורי הרב: 058-4150707